

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Långtidsarbetslöshet

**Socialarbetares reflektioner och bedömningar av kommunal
arbetsmarknadspolitik**

Kacper Golebiowski

Masteruppsats (SOAM 21)

VT 2022

Antal ord 21 875

Handledare: Alexandru Panican

Abstract

Author: Kacper Golebiowski

Title: Long term unemployment, social workers reflections and assessments of active labor market policy

Supervisor: Alexandru Panican

Assessor: Roberto Scaramuzzino & Co-assessor Lisa Wallander

The aim of this study was to investigate how social workers who work with municipal labor market policy reflect on labor market initiatives with focus on application and preconditions. My purpose is also to investigate what social workers consider to be effective in labor market initiatives to work towards the self-sufficiency of the long-term unemployed. The empirical data was gathered from social workers participating in the implementation of active labor market policy through kvalitative interviews. The theoretical angle of approach was Goffman's dramaturgical analysis as well as Lipsky's theory about street-level bureaucracy. The main findings are that the social workers reflect on the importance of the individual social workers ability for patience, cooperation and to have a holistic point of view on the long-term unemployed. The social workers also deemed the labor market policy to not be sufficiently embedded in the reality of the labor market and that the way policy was carried out can sometimes contribute to pacifying people who are long-term unemployed. Furthermore the social workers reflected on the policy regarding long-term unemployed persons with substance abuse problems and how this group often is disregarded by municipal labor market policy. As possible ways to streamline labor market policy the interviewees also deemed it necessary to make the long-term unemployed more prone to the demands of the labor market. Lastly the social workers emphasized the importance of relationship building and of the clearness towards the long-term unemployed when it comes to the objective and plan of the labor market policy they are participating in.

Key words: Social workers, active labor market policy, municipal labor market, effectivity, reflections, pseudo director.

Innehållsförteckning

Introduktion	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	1
1.3 Syfte	4
1.4 Forskningsfrågor	4
1.5 Definitioner	4
Tidigare forskning	5
2.1 Kommunal arbetsmarknadspolitik.	5
2.2 Förebyggande av långtidsarbetslöshet.	8
2.3 Arbetsmarknadsinsatser.	10
2.4 Kunskapslucka	13
Metod	15
3.1 Forskningsansats	15
3.2 Metod	16
3.3 Urval	17
3.4 Tillvägagångssätt	17
3.5 Etiska överväganden	20
3.6 Intervjuguide	21
Teori	21
4.1 Gräsrotsbyråkrati	22
4.2 Dramaturgi	23
4.3 Avslutningsdiskussion av teorierna	25
Resultat och Analys	25
5.1 Hur reflekterar socialarbetare över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser?	25
5.1.1 Reflektioner över socialarbetares förutsättningar att tillämpa arbetsmarknadsinsatser	26
5.1.2 Reflektioner över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser	33
5.1.3 Reflektioner över arbetet med personer med missbruksproblematik	38
5.2 Hur reflekterar socialarbetare över förutsättningarna för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser?	42
5.2.1 Vad bedömer socialarbetare som effektivt	42
5.2.2 Vad bedömer socialarbetare som ineffektivt	48
5.2.3 Hur effektiviserar man arbetsmarknadsinsatser	54
Avslutande diskussion	61

Referenslista	63
Bilagor	67
Bilaga 1 - Intervjuguide	67

Introduktion

1.1 Bakgrund

Kommunal arbetsmarknadspolitik är kopplat till ekonomiskt bistånd genom att bistånd till arbetslösa från kommunen villkoras genom olika motprestationer som exempelvis deltagande i arbetsmarknadsinsatser. En individ har rätt till ekonomiskt bistånd om denna dels inte kan tillgodose sitt behov på egen hand, ej når upp till vad som anses vara en skälig levnadsnivå samt arbetar aktivt mot att bli självförsörjande eller göra det den kan för att bidra till sin försörjning (SOU 2021:5). En väsentlig del av arbetet med ekonomiskt bistånd och kommunal arbetsmarknadspolitik är därför arbetet mot att förebygga långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, ett långvarigt biståndsmottagande medför risker som är problematiska ur individ och samhällsperspektiv (SOU 2021:5).

Utifrån behov och individuella förutsättningar samt ifall en person inte har möjlighet till insatser via arbetsförmedlingen kan kommunens arbetsmarknadsinsatser vara aktuella. Socialnämnden kan ställa krav på individer som är beroende av ekonomiskt bistånd att under en viss tid delta i kommunala arbetsmarknadsinsatser om denne inte kan erbjudas en annan lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd (SOU 2021:5). Socialnämndens beslut om arbetsmarknadsåtgärder ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen och får inte ersätta Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska åtgärder, Syftet med de kommunala arbetsmarknadsinsatserna är att utveckla den enskildes möjligheter och förutsättningar att i framtiden vara självförsörjande (SOU 2021:5).

1.2 Problemformulering

Arbetsmarknaden i Europa har förbättrats sedan den globala finanskrisen 2008 fram till 2019 men trots detta har incidensen av långtidsarbetslöshet hållit sig på en hög nivå, incidensen av långtidsarbetslöshet har till och med varit högre än den var innan den globala finanskrisen 2008 (Miyamoto & Suphaphiphat 2021). Under första kvartal år 2021 uppmättes antalet

arbetslösa i Sverige mellan åldrarna 15 -74 år till 528 000, av dessa var 164 000 personer långtidsarbetslösa alltså arbetslösa längre än 27 veckor (Statistiska centralbyrån 2021). Under början av det tredje kvartalet år 2021 ökade antalet långtidsarbetslösa till 188 000 varav hälften av dessa varit utan arbete i mer än två år. Det intressanta är att antalet arbetslösa som inte klassas som långtidsarbetslösa har under samma period minskat till snart under 400 000 personer (Arbetsförmedlingen 2021). Den högsta långtidsarbetslösheten återfinns bland gruppen födda utanför Europa och gruppen med förgymnasial utbildningsnivå (Folkhälsomyndigheten 2020). Arbetslösheten i Sverige har sedan finanskrisen 2008 haft en nedåtgående trend fram till början av pandemin med siffror mellan 8.6% år 2010 och 6.3% våren 2019 (Statistiska centralbyrån 2021). Trots att arbetslösheten haft en positiv utveckling fram till pandemin är denna trend inte lika framstående avseende långtidsarbetslöshet.

Det finns en generell konsensus inom den vetenskapliga litteraturen kring att långtidsarbetslöshet har omfattande negativa konsekvenser för både individ och samhälle. Bland annat Miyamoto & Suphaphiphat (2021), Bjørsted, Bova & Dahl (2016) och Van Berkel & Van der Aa (2015) framför att en långvarig arbetslöshet utöver ekonomisk förlust har negativa individuella effekter i form av bland annat psykisk och fysisk ohälsa samt negativa effekter på samhällsnivå i form av bland annat förlust av humankapital och ekonomiskt nedgång. Dessutom belyser Bjørsted, Bova & Dahl (2016) att ju längre en individ är arbetslös desto svårare blir det för denne att återgå till ett lönearbete på den reguljära arbetsmarknaden. Detta förklaras genom risken för förtvinning av färdigheter, en modfällighet till arbete samt det stigma som förknippas med arbetslöshet. Slutligen har långtidsarbetslöshet generationsöverskridande effekter på barn vars föräldrar är långtidsarbetslösa med högre risk för sämre skolprestation och lägre löner (Miyamoto & Suphaphiphat 2021)

Den vetenskapliga litteraturen avseende långtidsarbetslöshet lägger stor vikt vid arbetsmarknadsinsatser, även (ALMP) som står för active labour market policy. Bland annat Panican & Ulmestig (2019), Miyamoto & Suphaphiphat (2021), Vooren et al., (2019) samt Card et al., (2010) beskriver hur arbetsmarknadsinsatser används för att hantera långtidsarbetslöshet. Samtidigt framför Panican & Ulmestig (2019), Vooren et al., (2019) och Card et al., (2010) att arbetsmarknadsinsatser syftande till att matcha arbetskraft mot

arbetsmarknad samt insatser syftande till kunskaps och färdighetsutveckling var de mest effektiva för att förhindra långtidsarbetslöshet. Trots detta belyser bland annat Filges et al., (2015) och Panican & Ulmestig (2019) att arbetsmarknadsinsatser har begränsad potential vad gäller att förändra en individs framtidsutsikter vad gäller anställning då mycket av forskningen tyder på att effekten av att delta i arbetsmarknadsinsatser finns men att denna är liten. Panican & Ulmestig (2019) framför dessutom att forskningen avseende effekterna av arbetsmarknadsinsatser är av en blygsam karaktär. Card et al., (2010) drar slutsatsen i sin metaanalys av forskningen avseende kommunal arbetsmarknadspolitik att det finns en brist på studier syftande till att belysa effektiviteten av arbetsmarknadsinsatser. Panican & Ulmestig (2019) drar samma slutsats nästan ett decennium senare där de även framför bristen av forskning på kommunal aktiveringspolitik. Dessutom finns en forskningslucka avseende arbetsmarknadsinsatser i förhållande till långtidsarbetslösa, detta då de två mest omfattande metaanalyserna på området framtagna av Card et al., (2010) samt Vooren et al., (2019) inte har särskild fokus på långtidsarbetslösa vilket motiverar denna studie.

Panican & Ulmestig (2019) beskriver hur arbetsmarknadspolitiken i Sverige parallellt med utvecklingen av långtidsarbetslöshet tudelats mellan Arbetsförmedlingen och den kommunala sfären där den senare till följd av en decentraliseringsprocess fått ta en allt större ansvar. Bland annat har Arbetsförmedlingen undergått en omställningsprocess innebärande nedstängning av hälften av dess kontor och varslingen av 4500 anställda samt att grupperna icke-etablerade och personer beroende av ekonomiskt bistånd i Sverige ökat (Panican & Ulmestig 2019). Eftersom gruppen långtidsarbetslösa ofta är utförsäkrade och beroende av ekonomiskt bistånd vilket är en verksamhet som kommunerna ansvarar för kommer denna studie att fokusera på kommunal arbetsmarknadspolitik och kommunala arbetsmarknadsinsatser vilka utförs genom eller i samarbete med verksamheten för ekonomiskt bistånd.

Uppsatsen sätter socialarbetare i fokus då forskning av bland annat Van Berkel & Knies (2018) och Panican & Ulmestig (2019) tyder på att socialarbetare utgör en stor del av arbetet med arbetsmarknadsinsatser samtidigt som de har ett unikt förhållningssätt gentemot resterande professioner, detta då socialarbetare och i synnerhet socialarbetare med en

universitetsutbildning som bland annat socionomer har ett helhetsperspektiv på sociala problem och individer.

1.3 Syfte

Syftet är att undersöka hur socialarbetare som arbetar med kommunal arbetsmarknadspolitik reflekterar över arbetsmarknadsinsatser med fokus på tillämpning och förutsättningar. Mitt syfte är även att undersöka vad socialarbetare bedömer vara effektivt inom arbetsmarknadsinsatser för att arbeta mot långtidsarbetslösas självförsörjning.

1.4 Forskningsfrågor

Hur reflekterar socialarbetare över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser?

Hur reflekterar socialarbetare över förutsättningarna för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser?

1.5 Definitioner

Det förekommer olika definitioner på långtidsarbetslöshet, Arbetsförmedlingen (2021) definierar det med mer än 27 veckors arbetslöshet medan Folkhälsomyndigheten (2020) definierar det som minst 12 månader av arbetslöshet. Miyamoto & Suphaphiphat (2021) mäter långtidsarbetslöshet på två olika sätt, först genom att mäta hur många som varit arbetslösa längre än 12 månader men även genom att mäta hur stor del av de arbetslösa är långtidsarbetslösa, alltså incidensen av arbetslöshet. Eftersom majoriteten av den forskning jag hänvisar till som bland annat Miyamoto & Suphaphiphat (2021) och Folkhälsomyndigheten (2020) definierar långtidsarbetslöshet som 12 månaders sammanhängande arbetslöshet väljer jag att använda samma definition.

Den forskning som jag använder mig av behandlar återkommande begreppet Active labour market policy, (ALMP) som jag översatt till arbetsmarknadsinsatser. Denna översättning anser

jag lämpar sig i förhållande till de praktiska element jag vill undersöka som just lägger fokus på insatser ägnade åt förhindrandet av långtidsarbetslöshet. Arbetsmarknadsinsatser kommer även i detta arbete betraktas som en del av den kommunala arbetsmarknadspolitiken som den görs i bland annat forskningen av Ulmestig (2020).

Forskningen som jag använder behandlar även utgång ur arbetslöshet som en återgång till ett lönearbete på den reguljära arbetsmarknaden, därför kommer jag behandla begreppet självförsörjning och utgång ur arbetslöshet generellt som återgång till lönearbete på den reguljära arbetsmarknaden.

I en internationell kontext benämns professionella eller personer som på något sätt arbetar med sociala problem som socialarbetare, något som syns i den internationella litteraturen av bland annat Van Berkel & Knies (2018) medan socialarbetare med en universitetsutbildning i socialt arbete benämns som socionomer i en svensk kontext, detta framkommer i bland annat Panican & Ulmestig (2019). Eftersom arbetet till stor del behandlar internationell litteratur samt att termen socialarbetare även kan användas i en svensk kontext och att socialarbetare är en mer flexibel term kommer den att användas i detta arbete.

Jag använder mig av två olika undersökningsmoment i avsnittet om syfte och i forskningsfrågorna, reflektion över tillämpning och förutsättningar samt effektivitet. Med reflekterar över menas hur man tänker om och egna synpunkter. Begreppet effektivitet behandlar effekten av det arbete som utförs och hur man resonerar utifrån arbetsmarknadsinsatsernas effekt och effektivitet.

Tidigare forskning

2.1 Kommunal arbetsmarknadspolitik.

Kommunala arbetsmarknadsåtgärder initieras utifrån det behov som uppstår då kommunen har det yttersta ansvaret enligt socialtjänstlagen för personer som inte kan få sina behov

tillgodosedda på annat vis. Arbetsförmedlingen är den myndighet som ska ta emot samtliga personer som är i behov av arbetsmarknadsåtgärder men har på senare år istället vänt sig till egna bedömningar som utesluter en betydande del av arbetssökande (Panican & Ulmestig 2019). Arbetsförmedlingen bedömer vilka som kan tänkas kunna ta en anställning och resterande hänvisas till kommunen. Dessa bedömningar om vem som är arbetsför inbegriper bland annat ifall personerna i fråga är arbetslösa kriminella, missbrukare, kraftigt överviktiga, piercage och arbetslösa med bristfällig hygien. Andelen arbetssökande som av Arbetsförmedlingen inte bedöms kunna ta en anställning har ökat genom åren vilket samtidigt lett till att kommunerna behöver anpassa sig efter behovet (Panican & Ulmestig 2019). Panican & Ulmestig (2019) belyser även nedstängningen av hälften av Arbetsförmedlingens kontor och den efterföljande och omfattande varslingen av anställda inom myndigheten som en huvudfaktor i det ökade ansvarstagandet hos kommunen.

Det ökade trycket på kommunerna som orsakats av bland annat den nämnda decentraliseringen leder till att kommunerna sätts i fokus vad gäller ansvaret för utförandet av arbetsmarknadspolitiken. Panican & Ulmestig (2019) belyser att de kommunala arbetsmarknadsåtgärderna är många och har olika karaktär samt att de vänder sig till flera och skilda målgrupper. Panican & Ulmestig (2019) exemplifierar åtgärderna med arbetsförmågeutredningar, utbildningar och kompetensutvecklande insatser samt subventionerade arbeten och praktikplatser. Variationen i insatserna förklaras som en rad ad-hoc lösningar som kommuner tar till vid behov utifrån dels det kommunala självbestämmandet och socialtjänstlagens tolkningsbara formuleringar (Panican & Ulmestig 2019). Panican & Ulmestig (2019) diskuterar även att kommunernas insatser å ena sidan kan stärkas genom att med sitt handlingsutrymme ha möjligheten att skrädarsy och sätta in insatser till det behov som finns samtidigt som handlingsutrymmet å andra sidan utgör en risk för att personer med lika behov behandlas olika beroende på vilken kommun de är bosatta i. Decentraliseringen av arbetsmarknadsinsatser från Arbetsförmedlingen till enskilda kommuner har en gynnsam potential genom det ökade handlingsutrymmet samtidigt som denna individualisering går emot ambitionen att bibehålla kollektiva och universalistiska sociala skyddsnät.

I det litteraturunderlag som Panican & Ulmestig (2019) använder sig av framkommer det att kommunala arbetsmarknadsinsatser ofta bedrivs som projekt, karakteriseras av otydlighet och av att inte vara kompetenshöjande. Panican & Ulmestig (2019) skriver att försörjningsstödtagarna blir föremål för lokala diskurser och tvingas acceptera de åtgärder som erbjuds för att kunna försörja sig, detta även om insatserna inte på något sätt leder till kompetensutveckling eller till självförsörjning. Panican & Ulmestig underbygger sitt resonemang om frikopplingen mellan aktivering och de arbetslösas behov genom studier som påvisat detta samt genom studier som påvisat att i vissa fall aktiveringen sker för aktiveringens skull och inte för nytta för brukarna.

Ulmestig (2020) undersöker 25 kommuner i Sverige i syfte att kartlägga bredden av och utbudet av den kommunala arbetsmarknadspolitiken och drar i likhet med Panican & Ulmestig (2019) slutsatsen att de kommunala insatserna är svåra att beskriva på ett entydigt vis samt att gränsdragningen mellan dem är oklara samt varierar från kommun till kommun. Ulmestig (2020) drar slutsatsen att effekten av de olika arbetsmarknadspolitiska insatserna kommuner erbjuder är oklar då detta ej undersökts ingående, effekten i den bemärkelsen att insatserna leder till att individer blir självförsörjande och etablerade på arbetsmarknaden. Ulmestig (2020) belyser detta i förhållande till att deltagande i kommunala arbetsmarknadsinsatser i regel är ett villkor för att erhålla ekonomiskt bistånd och tillgodose individens grundläggande behov via kommunen. Ulmestig (2020) identifierar 12 olika insatser som kommunal arbetsmarknadspolitik generellt består av i Sverige, dessa insatser syftar främst till kunskaps och färdighetsutveckling hos individer men även för att skapa en förankring på den reguljära arbetsmarknaden. Ulmestig (2020) skriver att dessa insatser som är återkommande och en stor del av den kommunala arbetsmarknadspolitiken är bland annat arbetsprövning, jobbsökaraktivitet, utbildningar, praktik, stöd, språkträning och subventionerade anställningar. Ulmestig (2020) skriver även i likhet med Panican & Ulmestig (2019) hur kommunerna i Sverige under de senaste 25 åren har fått ta större ansvar för arbetsmarknadspolitiken samtidigt som det är svårt att entydigt definiera kommunal arbetsmarknadspolitik och de insatser som denna består av.

2.2 Förebyggande av långtidsarbetslöshet.

En av de huvudsakliga faktorerna som påverkar ett lands långtidsarbetslöshet är enligt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) satsningar på effektiva arbetsmarknadsinsatser. Vad som avses med effektiva arbetsmarknadsinsatser är i det här fallet bland annat kompetensutveckling och incitament för privata aktörer. Miyamoto & Suphaphiphat (2021) argumenterar för att länder med hög långtidsarbetslöshet som även satsar förhållandevis få resurser på arbetsmarknadsinsatser i både statlig eller lokal regi kan ha vinning i att lägga mer resurser på arbetsmarknadsinsatser för att på det viset minska långtidsarbetslösheten. En annan punkt som Miyamoto & Suphaphiphat (2021) belyser som betydande för att minska långtidsarbetslöshet är att åtgärda dåliga matchningar mellan arbetstagare och arbetsgivare. Detta innebär enligt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) att man satsar på kompetensutveckling genom olika utbildningar och träningsprogram samt genom prognoser över arbetsmarknadens behov både för tillfället men även i framtiden för att på så vis anpassa utbudet av kompetensutvecklande arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En av de allra viktigaste kompetenserna idag och som prognoseras vara allt mer betydande i framtiden är enligt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) digital färdighet som kommer att vara avgörande för den europeiska arbetsmarknaden. Detta samtidigt som Miyamoto & Suphaphiphat (2021) belyser ett gap i digitala färdigheter mellan grupper i det Europeiska samhället. Därför är det enligt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) policys som syftar till att utveckla den digitala kompetensen bland medborgare avgörande för att förbättra matchningen mellan arbetsmarknaden och arbetstagaren i regionen.

Bjørsted, Bova & Dahl (2016) framställer arbetet med arbetslöshet och arbetslösheten i Danmark och Sverige som relativt gott och framgångsrikt. Enligt forskarna är detta resultatet av arbetsmarknadspolitik i kombination med arbetsmarknadsregulationer. Även om Bjørsted, Bova & Dahl (2016) studie är några år gammal redovisar den skillnaden mellan Danmark & Sverige och resterande EU där både Sverige och Danmark hade en lägre arbetslöshet, dock behandlar den statlig arbetsmarknadspolitik. Detta attribuerar Bjørsted, Bova & Dahl (2016) till stor del till att både Sverige och Danmark ligger i framkant i satsningarna på

arbetsmarknadsinsatser däribland kunskapsutveckling och anställningsincitament. I likhet med Miyamoto & Suphaphiphat (2021) sätter Bjørsted, Bova & Dahl (2016) stor vikt vid ett lands arbetsmarknadspolitik avseende satsningar på arbetsmarknadsinsatser där det finns en korrelation mellan satsningar på dessa och arbetslöshet samt långtidsarbetslöshet.

Även om forskningen av bland annat Panican & Ulmestig samt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) pekar på hur satsningar på arbetsmarknadsinsatser samt arbetsmarknadsmatchning är en potentiell utväg för Sverige gällande långtidsarbetslöshet visar Bjørsted, Bova & Dahl (2016) hur Sverige och Danmark i förhållande till resterande europeiska länder är i framkant vad gäller satsningar på dessa områden. Samtidigt förhåller sig Bjørsted, Bova & Dahl (2016) positiva till att arbetsmarknadsinsatser samt arbetsmarknadsmatchning har en god inverkan på långtidsarbetslöshet. Benda et al., (2018) beskriver även hur personer som är långtidsarbetslösa har en låg grad av återgång in på arbetsmarknaden på grund av förlust av humankapital i form av kunskap, kompetens och förmågor under tiden individen befinner sig utanför arbetsmarknaden. Benda et al., (2018) nyanserar hur långtidsarbetslöshet även påverkar återgång på arbetsmarknaden genom den negativa psykologiska effekten den har på individer som bland annat uppstår i reaktion på nekande från arbetsgivare och stigma från omgivningen.

Van Berkel & Van der Aa (2015) lyfter upp att utbildning är det mest grundläggande i att förbereda individer på en dynamisk arbetsmarknad genom att utveckla deras förmåga att anpassa sig till förändring. Van Berkel & Van der Aa (2015) argumenterar för att grundpelarna i ett förebyggande arbete i arbetsmarknadssammanhang är att främja hållbart arbetsmarknadsdeltagande och anställbarhet samt stödjande övergångar under livets gång. Van Berkel & Van der Aa (2015) påpekar även att ett arbete syftande till att förebygga arbetslöshet och långtidsarbetslöshet har möjligheten att även förhindra de negativa individuella effekterna av lång och kortvarig arbetslöshet. Van Berkel & Van der Aa (2015) argumenterar därför att i det västerländska samhället, som är en kunskapsbaserad ekonomi är låga eller föråldrade kunskaper en ny social risk och att ett livslångt lärande därför är vitalt för förebyggande arbete mot dessa risker. Van Berkel & Van der Aa (2015) skriver att förebyggande arbetsmarknadsinsatser därför måste fokusera på satsningar på individens

anställningsbarhet via kompetensutveckling tillsammans med ett arbete mot en god matchning syftande till att korta tiden mellan anställningar samt stöd i karriärplanering. Utöver detta framför Van Berkel & Van der Aa (2015) att en pluralistisk inställning innehållande aktörer från olika organisationer inom både privat och offentlig sektor anses nödvändigt för att lyckas väl med förebyggande insatser.

2.3 Arbetsmarknadsinsatser.

En slutsats Panican & Ulmestig (2019) drar är att kommuner som har kortare bidragstider, det vill säga kommuner som i genomsnitt har kortare ärenden vad gäller utbetalning av ekonomiskt bistånd använder sig av hårdare krav på jobbsökande aktiviteter och omfattande insatser som syftar till att stärka individens arbetsmarknadsposition. Användningen av olika kommunala arbetsmarknadsinsatser har vissa positiva effekter genom att fler ärenden avslutas snabbare inom ramen för ekonomiskt bistånd. Panican & Ulmestig (2019) belyser även vikten av att lägga resurser på unga då kommuner som har kortare försörjningsstödsärenden även tenderar att göra detta i kombination med att använda sig av ett brett utbud av aktiveringsinsatser med tydliga inslag av kompetensutveckling. Andra utmärkande drag som dessa kommuner har är enligt Panican & Ulmestig (2019) god samverkan med andra kommunala verksamheter och arbetsförmedlingen samt att de i högre grad använder sig av sanktioner gentemot biståndstagare. Det som Panican & Ulmestig (2019) argumenterar för som bäst i förhållande till arbetsmarknadsetablering är fokus på resursaktivering i form av bland annat utbildning och arbetslivserfarenhet, dock ej från kommunal sysselsättningsverksamhet.

Panican & Ulmestig (2019) förhåller sig även skeptiska gentemot kommunala aktiveringsinsatser då de framför att deras effekter endast varierar mellan negativa, obefintliga och blygsamt positiva i det forskningsunderlag som finns. Panican & Ulmestig (2019) underbygger sin skepticism genom att påvisa att gruppen utrikesfödda deltagande i aktivering har en liten effekt av aktiveringen på deras chanser till sysselsättning och att gruppen ungdomar som varken studerar eller arbetar endast har en negativ påverkan av

aktiveringsinsatser då dessa sänker sannolikheten för gruppen att börja studera. Panican & Ulmestig (2019) skriver även om hur aktiveringskraven minskar inflödet av brukare till ekonomiskt bistånd men att de samtidigt inte har en signifikant påverkan på flödet av avslutade ärenden.

Miyamoto & Suphaphiphat (2021) presenterar data på hur långtidsarbetslöshet påverkar individen negativt genom bland annat ekonomiskt förlust, försämrad psykisk och fysisk hälsa samt högre dödlighet. Miyamoto & Suphaphiphat (2021) studie visar även på hur barn vars föräldrar är långtidsarbetslösa har en nackdel vad gäller utbildning och framtida inkomst, en annan konsekvens som de presenterar är långtidsarbetslöshetens negativa påverkan på ett lands utveckling genom urholkning av kompetens. Slutligen poängterar Miyamoto & Suphaphiphat (2021) att förbättringen av arbetsmarknadsmatchningen är en viktig del i att minska långtidsarbetslösheten då denna matchning, arbetstagare kontra arbetsmarknad har försämrats i Europa efter den globala finanskrisen 2007-2008. Detta kan enligt Miyamoto & Suphaphiphat (2021) uppnås genom större satsningar på offentliga arbetsförmedlingar, detta för att särskilt stärka långtidsarbetslösa och individer med svaga resurser. Utöver dessa faktorer argumenterar Miyamoto & Suphaphiphat (2021) för att satsningar för att engagera den privata sektorn för att minska långtidsarbetslösheten är mer effektiva än satsningar på att skapa nya och fler jobb.

Bjørsted, Bova & Dahl (2016) argumenterar för att satsningar och spendering på arbetsmarknadssatsningar och i synnerhet aktiveringssatsningar hjälper med att sänka arbetslöshet. Bjørsted, Bova & Dahl (2016) gör en genomgång av befintliga studier på området och påtalar att insatser avseende hjälp och stöd i arbetssökande har en positiv inverkan på arbetslöshet medan kompetensutvecklande insatser också har en positiv inverkan men vars resultat inte alltid syns på kort sikt. Bjørsted, Bova & Dahl (2016) skriver även att handledning och coaching samt samtal mellan den arbetssökande och socialarbetare har en positiv inverkan på arbetslöshet och att det finns en positiv korrelation mellan mängden kontakt och utfall avseende sysselsättning för den arbetssökande.

Vooren et al., (2019) författar en metaanalys av den vetenskapliga litteraturen om arbetsmarknadsåtgärder, de slutsatser som dras är att förbättrade tjänster och stöd avseende arbetssökande är som mest effektiva på kort sikt medan subventionerad arbetskraft och offentliga sysselsättningssystem har en negativ påverkan på kort sikt men en positiv inverkan på längre sikt. Vooren et al., (2019) skriver även att effekterna av en god service vad gäller stöd och hjälp i arbetssökande i kombination med sanktionssystem är de mest effektiva arbetsmarknadsinsatserna. Samtidigt problematiserar Vooren et al., (2019) dessa påståenden om arbetsmarknadsinsatsernas effekt då de på längre sikt även blir statistiskt insignifikanta vilket enligt Vooren et al., (2019) i likhet med Panican & Ulmestig (2019) rättfärdigar en kostnadsnyttoanalys.

Det Card et al., (2010) bland annat kommer fram till i sin metaanalys av forskningen på arbetsmarknadsinsatser är att forskningen tyder på att subventionerade offentliga sysselsättningsprogram är förhållandevis ineffektiva medan insatser och program syftande till att hjälpa individer söka jobb och matcha arbete till arbetskraft samt andra liknande program generellt har gynnsam påverkan på arbetslöshet, särskilt på kort sikt. Card et al., (2010) kommer även fram till att insatser och program syftande till kunskapsutveckling både i klassrum och i praktisk form inte är effektiva på kort sikt men har goda effekter efter två år. Däremot redogör Filges et al., (2015) i sin forskning för bristen på evidens för att deltagande i olika arbetsmarknadsinsatser har betydelse för deltagarnas anställningsbarhet. Slutsatsen som Filges et al., (2015) drar är att deltagande i aktiv arbetsmarknadsinsats, oberoende av vilken form denna tar har en begränsad påverkan på individens återgång till arbetsmarknaden. Man kan därför hävda att det finns en viss motsägelsefullhet i litteraturen avseende arbetsmarknadsinsatsers effekt på arbetslöshet.

Van Berkel & Knies (2018) menar att socialarbetare som arbetar enligt en integrerad modell, alltså som kombinerar administrationen av bidrag med aktiveringen av klienten har ett mer byråkratiskt arbetssätt och lägger större vikt vid implementeringen av regler och administration vilket resulterar i mindre klientkontakt. Van Berkel & Knies (2018) jämför professionella som arbetar enligt en integrerad modell och de som jobbar enligt en separerad modell där fokus läggs endast på antingen aktiveringsarbete eller administration av bidrag. Van

Berkel & Knies (2018) framför att fördelen med den separerade modellen är att den förhindrar att aktiveringen av klienten blir försummad då de som arbetar enligt den integrerade modellen tenderar att lägga större vikt vid administrationen och utfärdandet av bidrag, särskilt vid en större arbetsbelastning. Van Berkel & Knies (2018) skriver även att den separerade modellen också skiljer mellan socialarbetaren som har "good cop" och "bad cop" rollerna vilket gynnar det relationsskapande arbetet med klienter. Trots de nämnda fördelarna med den separerade modellen presenterar Van Berkel & Knies (2018) underlag för att den integrerade modellen är mer effektiv. Van Berkel & Knies (2018) drar även slutsatsen att socialarbetare med bakgrund i socialt arbete har en starkare orientering mot klienterna snarare än till regelverk medan professionella med bakgrund i personalfrågor och arbetskraft orienterar sig mer på arbetet mot självförsörjning snarare än på klienten. Van Berkel & Knies (2018) menar att socialarbetare med bakgrund i socialt arbete intar rollen som klientorienterad i större omfattning än övriga professionella samtidigt som de har liknande fokus på aktivering och sanktioner som övriga professionella med andra utbildningsbakgrunder. Enligt Van Berkel & Knies (2018) har socialarbetare med utbildningsbakgrund i socialt arbete en mer positiv inställning gentemot arbetslösa och de personer som erhåller stöd från välfärden. Van Berkel & Knies (2018) menar också att socialarbetare med denna utbildningsbakgrund är mer känsliga och bättre på att förse klienter med personlig service och insatser i allmänhet. Detta i kontrast mot socialarbetare som inte är utbildade som i större utsträckning har en tendens att skuldbelägga klienten för dennes utsatthet (Van Berkel & Knies 2018).

2.4 Kunskapslucka

Det Filges et al., (2015) kommer fram till i sin systematiska litteraturöversikt är hur arbetsmarknadsinsatser har en begränsad potential vad gäller att förändra en individs framtidsutsikter i förhållande till anställning då mycket av forskningen tyder på att effekten av att delta i arbetsmarknadsinsatser finns men att denna är liten. Forskningen om kommunernas aktiveringsinsatser inom ramen för försörjningsstöd karakteriseras av tre återkommande slutsatser. Den första slutsatsen är att forskningen om vad som görs inom kommunernas aktiveringspolitik är begränsad, dokumentationen kring insatserna är bristfällig och att

kommunala aktiveringsinsatser återskapar socialt utanförskap (Panican & Ulmestig 2019). Tittar man på den omfattning som kommunal aktivering har med en betydlig samhällsekonomisk kostnad saknas det ett tillfredsställande forskningsunderlag och den befintliga forskningen är av blygsam karaktär. Panican & Ulmestig (2019) skriver även att det endast finns fyra studier publicerade efter 2012 som i olika omfattning kan kopplas till studiet av effektivitet av kommunala arbetsmarknadsåtgärder, alla dessa studier påvisar att aktiveringsinsatsernas effekter varierar mellan kontraproduktiva till blygsamt positiva i förhållande till självförsörjning. Card et al., (2010) metaanalys nyanserar detta med att framföra att långsiktiga utvärderingar av arbetsmarknadsinsatser är mer gynnsamma än kortsiktiga då många insatser har icke signifikanta effekter efter endast ett år men samtidigt har större effekter efter 2-3 år. Card et al., (2010) redogör för hur kunskapsutvecklande insatser som sker i klassrum eller i form av praktik är mer sannolika att påvisa resultat på medellång sikt än på kort sikt. Card et al., (2010) argumenterar slutligen i likhet med Panican & Ulmestig (2019) för att det finns för lite studier som belyser effektiviteten av arbetsmarknadsinsatser i förhållande till de kostnader de utgör. Det som framgår av (Panican & Ulmestig 2019) och Card et al., (2010) är att det finns en begränsad mängd forskning på kommunala arbetsmarknadsinsatser och av effektiviteten av dessa. Dessutom finns det en motsägelsefullhet i den befintliga forskningen där bland annat Filges et al., (2015) menar på att arbetsmarknadsinsatser har en begränsad potential medan forskning av Benda et al., (2018) samt Bjørsted, Bova & Dahl (2016) tyder på att det finns meningsfulla positiva effekter av arbetsmarknadsinsatser.

Det nya i min forskning i bakgrund till det forskningsunderlag som finns på området är fokus på aktivering av långtidsarbetslösa utifrån de praktiska utförarnas perspektiv. Den forskning som ligger närmast detta är Van Berkel & Knies (2018) forskning om hur de praktiska utförarnas utbildningsbakgrund påverkar deras arbetssätt. Forskningen av bland annat Bjørsted, Bova & Dahl (2016), Panican & Ulmestig (2019), Benda et al., (2018) och Card et al., (2010) behandlar även i vilken utsträckning arbetsmarknadsinsatser har effekt på långtidsarbetslöshet utan att framföra synpunkter från de som praktiskt utför arbetet med dessa. Det finns också befintlig internationell forskning på området arbetsgivarens synpunkter på arbetsmarknadsinsatser bland annat Fossati et al., (2021) och Ingold (2020) men det finns

en lucka i litteraturen om socialarbetarnas perspektiv. Dessutom har den refererade forskningen inte haft långtidsarbetslösa i fokus vilket skapar en kunskapslucka avseende arbetsmarknadsinsatsers effekt i förhållande till långtidsarbetslösa.

Metod

3.1 Forskningsansats

Min forskningsansats är kvalitativ då en kvalitativ forskningsansats lämpar sig för att undersöka och begripliggöra sociala företeelser. Silverman (2017) menar att den kvalitativa forskningsansatsen lämpar sig för ämnen avseende social interaktion, personers upplevelse och uppfattning av sociala fenomen, sociala processer samt undersökandet av komplexa företeelser. Att undersöka socialarbetares uppfattningar och bedömningar gentemot arbetsmarknadspolitik samt socialarbetarnas reflektioner över denna landar inom ramen för vad Silverman (2017) beskriver som passande ämne för en kvalitativ forskningsansats. Silverman (2017) skriver att en kvalitativ metod lämpar sig när syftet med undersökningen är att undersöka fenomen eller en situation i detalj, detta i motsättning till en kvantitativ ansats som syftar till att göra standardiserade och systematiska jämförelser samt för att undersöka variationer. Samtidigt som mitt främsta syfte är att undersöka individuella uppfattningar och reflektioner kommer det finnas analytisk vinning i att jämföra intervjupersonernas utsagor samt att bedriva forskningen systematiskt, däremot är detta inte huvudfokus i arbetet.

Silverman (2017) beskriver även hur kvalitativa angreppssätt är passande för att uppmärksamma och problematisera vardagliga företeelser med frågor innehållande “vad” och “hur”. För att undersöka socialarbetares reflektioner över förutsättningarna och tillämpningen av arbetsmarknadspolitik som är en del av deras vardag kommer frågor inbjudande till välutvecklade svar bygga på “vad” och “hur”. Silverman (2017) diskuterar även att forskares vilja att identifiera variabler och korrelationer inte har en naturlig förekomst i det kvalitativa angreppssättet, detta är inget jag syftar till att uppnå i mitt arbete vilket vidare är ett argument för användningen av en kvalitativ ansats. Slutligen skriver Silverman (2017) hur

användningen av en kvalitativ ansats inte frisätter forskaren från ett strängt och kritiskt förhållningssätt gentemot materialet vilket även eftersträvas i detta arbete.

3.2 Metod

Min metod är att bedriva semistrukturerade intervjuer bestående av teman och följdfrågor för att undersöka socialarbetarna avseende deras reflektioner över arbetsmarknadsinsatser och tankar kring effektivitet avseende arbetsmarknadsinsatser. Genom att använda öppna frågor ges utrymme åt intervjupersonerna att uttrycka sina tankar och reflektioner med egna ord vilket är syftet med min undersökning.

Rapley (2007) beskriver kvalitativa intervjuer som intervjuer med öppna frågor som är djupgående med syftet att låta intervjupersonen formulera mer deskriptiva och ingående svar på frågor, detta uppnås genom att intervjuaren genom både verbala och icke verbala metoder som kroppsspråk och att ge talutrymme uppmuntrar intervjupersonen att ge breda beskrivningar och ingående svar. Rapley (2007) formulerar att den kvalitativa intervjumetoden består av två traditioner, intervjudata som ett ämne och intervjudata som en resurs. Intervjudata som resurs innebär enligt Rapley (2007) att man ser på den insamlade datan som en reflektion av intervjupersonens verklighet utanför intervjun medan intervjudata som ämne ser på intervjudata som reflektion av en verklighet konstruerad av intervjupersonen och intervjuaren under intervjuns gång. Den kritik som riktats mot resurstraditionen är att den data som produceras i intervjuerna inte speglar verkligheten utan snarare skapas i intervjusituationen i den sociala interaktionen mellan intervjupersonen och intervjuaren. Dessa två traditioner kommer att beaktas och reflekteras över i den senare delen av arbetet genom diskussion av min intervjudata som både resurs och som ämne.

Eftersom jag undersöker hur socialarbetare reflekterar över tillämpningen av och förutsättningarna för arbetet med arbetsmarknadsinsatser genom intervjuer uppstår det vissa begränsningar i vad jag kan uttala mig om. Intervjuerna är endast ett uttryck för socialarbetarnas egna reflektioner och bedömningar av sin och andras roller samt socialarbetarnas reflektioner över interaktioner mellan brukare, politiker osv. Det är alltså inte

förstahandsinformation som man kan ta del av genom exempelvis observation. Detta bör hållas i åtanke vid läsningen av resultatet och analysen.

3.3 Urval

Mitt urval av intervjupersoner är socialarbetare på en myndighet i en medelstor kommun i Sverige arbetande med utförandet av kommunal arbetsmarknadspolitik. De valda personerna jobbar med arbetsmarknadsinsatser med arbetslösa men även med personer som betraktas som långtidsarbetslösa som är min fokusgrupp. Intervjupersonerna befinner sig främst i direktkontakt med personer som är föremål för den kommunala arbetsmarknadspolitikerna och administrerar olika arbetsmarknadsinsatser till arbetslösa.

3.4 Tillvägagångssätt

Tillvägagångssättet i detta arbete är att genom intervjuer med socialarbetare arbetande med kommunal arbetsmarknadspolitik insamla data om deras reflektioner över förutsättningar för och tillämpning av arbetsmarknadsinsatser. En intervjuguide konstruerades i syfte att anskaffa data om problemet och intervjuer bokades. Jag kommer i kontakt med intervjupersonerna eftersom vi arbetar på samma förvaltning med arbetsmarknadsfrågor och arbetsmarknadsinsatser. Intervjupersonerna väljs även utifrån sina arbetsuppgifter och ansvarsområden. De personer som intervjuas arbetar endast med individens planering mot självförsörjning, alltså aktivering av arbetslösa och implementering av kommunal arbetsmarknadspolitik och alltså har ingen direkt koppling till handläggningen av ekonomiskt bistånd. Socialarbetarna på den aktuella förvaltningen har uppdelade arbetsuppgifter där en del endast arbetar med det ekonomiska biståndet och där den andra arbetar med planering mot självförsörjning och arbetsmarknadsinsatser. Det som kan vara problematiskt med detta är att jag delar arbetsplats och arbetsuppgifter med intervjupersonerna vilket kan påverka datainsamlingsprocessen och manipulera den data som insamlas. Jag kommer därför att sträva efter att motverka detta genom att poängtera min position som forskare och genom att jag väljer intervjupersoner jag inte arbetar nära med. Samtidigt är min position som medarbetare gynnsam då jag är bekant med verksamheten och kan därför lättare formulera relevanta

frågor. Samtidigt kan en nackdel vara att respondenterna tar vissa saker för givet då de vet att jag är en kollega, detta kommer jag att förebygga genom att inta en neutral position och uppmana intervjupersonerna till att utveckla svar som kan tas för givna i intervjusituationen.

Min förförståelse på området arbetsmarknadsinsatser och arbetsmarknadspolitik är att jag under tre år arbetat som socialsekreterare inom olika arbetsmarknadsförvaltningar i Sverige vilket innebär att jag är införstådd med arbetsätten, verksamhetsstrukturen samt utbudet av arbetsmarknadsinsatser som finns tillgängligt. Jag är dessutom utbildad socionom och har därför både akademisk och praktisk kunskap om socialt arbete. Samtidigt som detta kan komma att påverka arbetet på olika och oförutsägbara sätt kommer jag att sträva efter att vara självmedveten i arbetet samt att återkommande reflektera över mitt arbete med denna uppsats.

Intervjuguiden (se Bilaga 1 - intervjuguide) kommer vara samma för samtliga intervjuer men det kommer finnas eventuella skillnader mellan intervjuerna då frågorna är av öppen karaktär samt att intervjupersonerna kommer att uppmuntras att berätta ingående om sina upplevelser och åsikter vilket kan resultera i nyanserad och varierande data och att intervjuaren kommer ställa följdfrågor på det som framkommer.

Åtta stycken intervjuer cirka 50 minuter vardera har hållits på socialarbetarnas arbetsplats. Intervjuerna transkriberades senare och sammanställdes i ett separat dokument för att delas upp i relevanta teman och delar. Efter transkriberingen tematiseras textmaterialet genom bland annat färgkodning och sammankoppling mellan gemensamma drag i de olika intervjuerna samt kopplas till teoretiska infallsvinklar. Slutligen först en diskussion kring datamaterialet där datan belyses med hjälp av teoretiska utgångspunkter. I syfte att underlätta för läsaren kommer de utvalda citaten ur det empiriska materialet i vissa fall att redigeras, detta kommer att ske med strävan att inte tappa budskapet i det intervjupersonerna berättar.

Materialet har analyserats med hjälp av Goffmans (2014) och Lipskys (2010) teoretiska infallsvinklar. Efter att materialet insamlades och delades upp i delar som besvarade mina forskningsfrågor tillämpades de valda teorierna. Teorierna tillämpades på så vis att komplexiteten i socialarbetarnas reflektioner över tillämpningen och förutsättningarna för

arbetsmarknadsinsatser skulle begripliggöras. Detta begripliggörande gjordes genom att matcha olika delar av empirin med de teoretiska infallsvinklarna och sedan diskutera intervjumaterialet med hjälp av de teoretiska begreppen. Matchningen mellan teori och delarna av empirin gjordes genom att läsa igenom det empiriska materialet flera gånger och parallellt ha de teoretiska begreppen uppe i ett annat dokument så att dessa kunde tillämpas när jag bedömde det lämpligt. Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme begripliggjorde bland annat hur socialarbetarna reflekterade över förutsättningarna för arbetet med arbetsmarknadsinsatser och Goffmans (2014) dramaturgiska begreppsapparat begripliggjorde reflektionerna över bland annat tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser. De teoretiska infallsvinklarna hjälpte dock även att begripliggöra komplexiteten i empirin som syftar till att besvara båda forskningsfrågorna.

Som nämnt tog en uppdelning av empirin i olika delar rum i syfte att besvara mina forskningsfrågor. Denna uppdelning gjordes genom tematisering där olika aspekter av socialarbetarnas utsagor kopplades samman för att hamna under ett antal rubriker. Rubrikerna togs fram genom att det empiriska materialet lästes flera gånger och där olika återkommande och gemensamma aspekter identifierades och samlades. Dessa teman samlades under de övergripande rubrikerna som består av forskningsfrågorna genom att jag bedömde vilka av underrubrikerna, alltså temana som besvarade respektive forskningsfråga.

Kvale (2014) skriver att det problematiska med kvalitativa metoder är att möjligheten att göra anspråk på statistisk representativitet är begränsad men att den kvalitativa metoden samtidigt kan göra anspråk på generalitet och generera data som är teoretiskt betydelsefull. Det handlar därför inte om att försöka generalisera utifrån sitt kvalitativa materialunderlag utan snarare att skapa nya sätt att se på data och frambringa nya perspektiv som i sin tur kan tillämpas generellt.

Kvale (2014) problematiserar den kvalitativa forskningsintervjun genom att belysa att metodens enkelhet kan vara bedräglig. Den kvalitativa forskningsintervjun är mer än att bara ställa frågor och spela in svaren, Kvale (2014) skriver att det är av vikt att intervjun planeras och genomförs med forskningssyftet i åtanke samt med strävan om att frambringa ny kunskap

istället för att reproducera allmänna åsikter och fördomar. Det som kan vara problematiskt är att den insamlade datan blir av allmän karaktär och inte tillför någonting nytt till kunskapspoolen. Jag har därför sammanknutet intervjuguiden med syftet och forskningsfrågorna samt strävat efter att med hjälp av följdfrågor fördjupa och nyansera de svar som ges av intervjupersonerna. Kvale (2014) beskriver den kvalitativa forskningsintervjun som en konst då den inte har så mycket standardregler och konventioner som andra materialinsamlingsmetoder som styr hur de ska se ut. Kvale (2014) skriver att man därför på egen hand behöver väga sin intervju med frågor om påverkan på intervjupersonen, intervjuens skadlighet för personer och intervjuens subjektivitet. Man behöver även ställa sig frågan ifall man genom öppna frågor och följdfrågor leder intervjun åt rätt håll, i den riktning som kommer ge relevant data för just de forskningsfrågor man vill besvara.

3.5 Etiska överväganden

Flera etiska aspekter har övervägts i arbetet däribland transparens, samtycke och integritet. Ryen (2007) beskriver hur informerat samtycke är en grundläggande etisk aspekt i forskning där de inblandade, i mitt fall intervjupersonerna har rätt att veta vilken slags forskning de deltar i samt har rätten att dra sig ur när de vill. Mina intervjupersoner kommer att informeras om studien i förväg samt om att de har möjligheten att dra sig ur när som helst. Ryen (2007) skriver även om konfidentialitet som är en annan grundläggande etisk aspekt som innebär att forskaren skyddar deltagarnas identitet och geografiska belägenhet. I detta arbete kommer inga icke nödvändiga detaljer om intervjupersonerna att avslöjas samt var studien äger rum, den geografiska positionen kommer endast att benämnas som medelstor kommun i Sverige. Det enda som avslöjas om intervjupersonerna är deras yrkestitel, utbildningsbakgrund samt eventuella nödvändiga professionella detaljer. De anteckningar och transkriptioner som förs behålls endast under en begränsad tid och är endast tillgängliga för nödvändiga aktörer. Slutligen belyser Ryen (2007) vikten av tillit, i bemärkelsen intervjuperson och intervjuare emellan men även intervjuarens ansvar att bevara individers och forskningsfältets beforskningsbarhet. I arbetet läggs stor vikt vid integritet och att bevara tilliten gentemot intervjupersonerna, tilliten i detta arbete uppnås genom största möjliga transparens.

3.6 Intervjuguide

Min intervjuguide består av 18 frågor som syftar till att besvara mina forskningsfrågor och uppfylla syftet med arbetet. Kopplingen mellan syftet och forskningsfrågorna bygger på undersökandet av reflektioner över förutsättningarna och tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser och tankar kring effektiviteten av arbetsmarknadsinsatser bland socialarbetare. Intervjuguiden delades in i tre olika teman med respektive följdfrågor syftande till att besvara forskningsfrågorna (se bilaga 1 intervjuguide).

De tre olika temana som intervjuguiden består av syftar till att besvara mina två forskningsfrågor som under analysen kommer att behandlas individuellt men med olika subteman. Temana är kopplade till forskningsfrågorna genom att försöka besvara forskningsfrågorna ingående genom de frågor och följdfrågor som förekommer under varje tema. Utöver frågor kopplade till mina teman kommer även övriga frågor ställas kring kommunal arbetsmarknadspolitik för att fördjupa och nyansera datamaterialet avseende långtidsarbetslöshet och den kommunala arbetsmarknadspolitik.

Trots att intervjuguiden består av 18 fasta frågor kommer även intervjuaren att uppmuntra intervjupersonerna att föra längre resonemang och utveckla sina svar så att de blir så fylliga och utvecklade som möjligt. Det kommer att förekomma följdfrågor vid olika tillfällen där det bedömts lämpligt och nödvändigt för att få en djupare och mer nyanserad bild. Genom att intervjuerna kommer ha samma 18 återkommande frågor kommer intervjuerna att ha en liknande grundstruktur samtidigt som eventuella följdfrågor och djupdykningar vid olika tillfällen kommer att göra intervjuerna individuella. Denna skillnad kan vara problematisk ur ett systematiskt synsätt samtidigt som fördelen blir ett mer nyanserat datamaterial som är nödvändigt för att analysera ett komplext ämne som professionella uppfattningar och reflektioner över arbetsmarknadspolitik.

Teori

4.1 Gräsrotsbyråkrati

Enligt Lipsky (2010) är gräsrotsbyråkrater verkställare av den välfärdspolitik som förs i ett land och som därför i utsträckning på grund av sin direktkontakt till invånare och det handlingsutrymme de besitter avgör vilken policy och välfärd som medborgare får tillgång till. Lipsky (2010) menar att det gräsrotsbyråkrater lär sig genom sina olika utbildningar skiljer sig från den verklighet och de arbetsuppgifter de utför praktiskt. Gräsrotsbyråkrater måste därför lära sig att tillämpa både sin akademiska och praktiska kunskap i sitt arbete. Lipsky (2010) skriver att gräsrotsbyråkrater ofta är tvungna att fatta beslut med en begränsad mängd information och tid och därför utvecklar arbetssätt som möjliggör detta. Lipsky (2010) påstår att detta är anledningen till att gräsrotsbyråkraterna påverkar policy och den välfärd som finns tillgänglig. Skapandet av dessa arbetssätt är ofta något som gräsrotsbyråkraterna inte får med sig från sin utbildning och detta är anledningen till varför Lipsky (2010) menar utbildningarna skiljer sig från den verklighet som gräsrotsbyråkraterna möts av.

De grundläggande begreppen i Lipskys teori är dels gräsrotsbyråkrater och dels handlingsutrymme. Handlingsutrymme ses här som det utrymme professionella har att forma egna vägar och arbetssätt för att lyckas utföra sitt jobb och den policy som utformats. Handlingsutrymme är samtidigt något som är förväntat av gräsrotsbyråkraterna utifrån deras kunskap och position som professionell.

Eftersom arbetet behandlar både gräsrotsbyråkrater samt den policyn som dessa utformar finns det därför vinning i att se på materialet utifrån teorin om gräsrotsbyråkrater. Hur socialarbetare reflekterar över förutsättningar för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser kan begripliggöras genom Lipsky (2010) handlingsutrymme. Detta genom att synliggöra vilka förutsättningar socialarbetarna ser sig ha och på vilket sätt de beskriver det utrymme de har att manövrera sitt professionella handlande. Socialarbetarens handlingsutrymme kan beskrivas som hålet i en munk där degen runt om exempelvis är regler, lagar och rutiner som inte kan åsidosättas medan det samtidigt finns utrymme i munkhålet att manövrera sitt arbetssätt. Storleken på munkhålet varierar från organisation till organisation

och i detta sammanhang beskriver munken de förutsättningar som socialarbetare reflekterar över. Lipsky (2010) behandlar även begreppet dilemma som avser att belysa dilemmat mellan socialarbetarnas arbetsförhållande och det arbete de förväntas utföra. Dilemmabegreppet kan även belysa diskrepansen mellan socialarbetarnas teoretiska kunskaper och det praktiska arbetet de är tvungna att utföra. Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater lämpar sig för detta arbete utifrån att det behandlar gräsrotsbyråkrater, policy och offentliga organisationer.

4.2 Dramaturgi

Goffman (2014) framför en dramaturgisk analys av vardagslivet där han igenom teatraliska begrepp beskriver hur människor betar sig och interagerar med andra och med sin omvärld. Goffman (2014) menar att interaktionen människor emellan äger rum på två olika scener, den främre scenen beskriver hur man betar sig mot omvärlden där man spelar en version av sig själv i syfte att nå vissa mål och för att väcka en viss uppfattning av sig själv hos andra. En individs agerande på front stage är exempelvis tjänsterummet på arbetsplatsen där man träffar brukaren och backstage är exempelvis istället interna möten eller kafferasten där man är ett sannare jag (Goffman 2014). Det sätt man agerar på den bakre scenen är det sätt som man är på när man är helt ensam eller möjligtvis det sätt man är på med de personer man är nära med.

Goffman (2014) menar att den sociala världen är en enda stor scen och kan därför beskrivas som sådan. En individs interaktion med andra och det sammanhang den sker i kan därför beskrivas med dramaturgiska termer. Bland annat använder Goffman (2014) begreppet regissör för att beskriva den person som delar ut roller och ser till så att de spelas på ett särskilt vis. Ett annat dramaturgiskt begrepp är själva framträdandet där individen förmedlar sig själv med sitt maner bland annat med hjälp av kläder, yrkestitel och beteende. Goffmans (2014) perspektiv på den sociala interaktionen ser bortom det ytliga av sociala samspel och försöker se vad som händer under ytan och vad som driver individer till att handla som de gör. Genom att beskriva den sociala interaktionen med hjälp av teatraliska termer kan man avslöja dolda motiv samt fånga och begripliggöra komplexitet.

För att begripliggöra empirin kommer därför Goffman (2014) dramaturgiska perspektiv och teatraliska begrepp att användas, för att bland annat analysera socialarbetarnas, brukarnas samt arbetsmarknadsorganisationens interaktioner. Jag kommer att använda olika teatraliska begrepp för att föra en analys av mitt material, begrepp som exempelvis regissör, publik och manus. Regissörbegreppet i sig kommer att delas upp i två bitar, där den regelrätta regissören är chefer som utformar formella riktlinjer och rutiner vilka utgör manus samt fördelar arbetsuppgifter och rollerna till de anställda. Den andra regissörrollen är pseudoregissören som avser socialarbetaren då även denne i viss utsträckning innehar en regissörroll. Begreppet pseudoregissör har utvecklats från empirin och avser hur socialarbetare praktiskt utför och skapar rutiner, arbetssätt samt iscensätter och i viss mån dirigerar samspelet mellan brukare, institution och socialarbetare i det enskilda fallet.

Hur socialarbetare reflekterar över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser avser reflektioner över hur socialarbetarna ser på regissörens handlande och praktiska engagemang kring tillämpandet av arbetsmarknadsinsatser. Goffman (2014) regissör begrepp men även pseudoregissör inbegriper en dimension av handlande som bland annat avseer struktureringen av andras beteenden och planering av pjäsen genom bland annat manus.

Det som skiljer pseudoregissören från Lipskys (2010) handlingsutrymme är att pseudoregissören bestämmer eller på annat sätt får andra individer att spela vissa roller eller agera på ett visst sätt på både den främre men även den bakre scenen. Pseudoregissören syftar till att belysa hur socialarbetare styr upp brukarens agerande på ett mer konkret sätt än vad begreppet handlingsutrymme inrymmer. Socialarbetaren blir till en pseudoregissör när denne deltar i en pjäs hen inte vill delta i och därför agerar för att förändra den. Begreppen pseudoregissör och handlingsutrymme utesluter inte varandra utan hjälper att komplettera varandra för att kunna begripliggöra komplexa företeenden. Detta genom att synliggöra hur socialarbetaren använder sig av sitt handlingsutrymme för att påverka brukarens beteende på flera arenor samt genom att konkretisera hur socialarbetare använder handlingsutrymme för att påverka sin omgivning och arbetssätt. Slutligen kommer publiken i analysen att vara samhället i stort som bland annat media, kommuninvånare och andra som ser resultaten av och tittar på den kommunala arbetsmarknadspolitiken utifrån. Manus kommer inbegripa de

planerade händelseförloppen bestående av möten, insatser och planering mot självförsörjning för brukaren.

4.3 Avslutningsdiskussion av teorierna

De valda teorierna hjälper mig att besvara mina forskningsfrågor genom att begripliggöra vad som avses med tillämpning samt med förutsättningar men även för att begripliggöra komplexiteten i socialarbetarnas reflektioner över tillämpningen av och förutsättningarna för arbetet med arbetsmarknadsinsatser. Lipskys (2010) teori om policy och handlingsutrymme begripliggör och belyser komplexiteten i socialarbetarnas förutsättningar för att föra ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser. Goffmans (2014) dramaturgiska begreppsapparat med bland annat regissör och manus hjälper att begripliggöra tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser. Detta genom att begripliggöra den handlande dimensionen av regissören och socialarbetaren som pseudoregissör när denne agerar för att påverka brukarens beteende och planering i form av manus.

Resultat och Analys

5.1 Hur reflekterar socialarbetare över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser?

Nedan följer intervjupersonernas reflektioner över arbetsmarknadsinsatser samt hur socialarbetarna reflekterar över sin och andras tillämpning av dessa insatser.

Intervjupersonerna framför både framgångsfaktorer samt kritik över arbetsmarknadsinsatser och hur dessa tillämpas.

Under insamlingen av intervjumaterialet framkom ett tema som tog förhållandevis mycket plats och som lyftes fram återkommande i olika utsträckning av samtliga intervjupersoner. Detta temat var målgruppen personer med missbruksproblematik, denna målgrupp har inte nämnts så mycket tidigare i arbetet bland annat i den tidigare forskningen men upplevs av intervjupersonerna vara av avgörande betydelse. Denna målgrupp skiljer sig enligt intervjupersonerna från resterande långtidsarbetslösa då målgruppen präglas av en avsevärd

långtidsarbetslöshet, alltså betydligt längre än vad bland annat Folkhälsomyndigheten (2020) definierar med minst 12 månaders arbetslöshet. En annan skillnad som målgruppen har är hur arbetsmarknadsinsatser ofta inte tillämpas på denna grupp i den utsträckning och på det sätt som på andra grupper av långtidsarbetslösa. Målgruppen har därför fått en egen rubrik som kommer senare under avsnittet.

5.1.1 Reflektioner över socialarbetares förutsättningar att tillämpa arbetsmarknadsinsatser

Ett resonemang som lyfts fram av intervjupersonerna är om hur det finns en viss brist på ingångsjobb som ofta är de jobben gruppen långtidsarbetslösa är i behov av för att komma vidare. Intervjupersonerna problematiserar de förändringar som har skett på arbetsmarknaden parallellt med utvecklingen av den rådande långtidsarbetslösheten.

“Samtidigt som utvecklingen sker på gott och ont ju, vi ser ju maskiner och robotar som börjar plocka varor och liknande. Och de tar ju bort de tunga arbetsuppgifterna, människor sliter inte ut sig på samma sätt. Det är det men det skapar ju också att färre människor får ett ingångsjobb som man kallar det. Så att de arbetsgivarna finns fortfarande men jag ser att de blir allt färre och färre.”

Intervjupersonen tar upp för och nackdelar för frågan ifall samhället ska arbeta för att behålla dessa jobb eller inte men kommer fram till att det i slutändan är problematiskt. Flera av intervjupersonerna menade att ett arbete för att i viss mån öronmärka arbetsuppgifter åt långtidsarbetslösa personer hade varit ett effektivt sätt att förse personer med sysselsättning men att detta måste ske genom att de grupper som redan innehar dessa arbetsuppgifter erbjuds kompetensutveckling så att det sker en omsättning på det arbetsområdet. Det problematiska i denna lösning som framförs av intervjupersonerna är att de personer som redan innehar de så kallade ingångsjobben inte omfattas av den kommunala arbetsmarknadspolitiken i den mån att de är aktuella för arbetsmarknadsinsatser. Även om socialarbetarna enligt Lipsky (2010) kan påverka policy genom sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrat finns de gränser bestående av jurisdiktion, en potentiell lösning för den kreativa gräsrotsbyråkraten hade dock kunnat

vara en uppsökande verksamhet för att få till en omsättning i de arbeten som betecknas som ingångsjobb.

En annan slags reflektion som också förekommer i materialet är över hur långtidsarbetslösa blir duktiga på att ligga lågt och endast göra det minsta möjliga som krävs av dem för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Intervjupersonerna resonerar kring hur vissa långtidsarbetslösa har lärt sig både hur man uppfyller minimikraven för att erhålla ekonomiskt bistånd men även anpassat sin livsstil utefter att vara beroende av ekonomiskt bistånd. Detta exemplifieras av intervjupersonen nedan.

“aaa precis och det ska ju vara så också men om man har varit i systemet en längre tid så märker man ju att ifall man håller låg profil så glider man undan. Jag har ju en svenskfödd kvinna som varit i systemet länge, har vissa hälsobesvär. Jag tipsade henne om ett jobb via sms på ett städföretag. Hon har varit i flera insatser tidigare, offentlig skyddad anställning, arbetsförmedlingen och så vidare. Jag har inte hört någonting av henne utan hon bara ignorerar och ligger lågt. Och där hade jag egentligen behövt ligga lite närmare för att få resultat. Men hon är ändå ganska självgående bara det att hon har inordnat sitt liv som jag tänker. Och sen när jag hör henne berätta att hon liksom har sitt ekonomiskt bistånd, har vant sig vid den livsstilen och pengarna fortsätter komma. Hon söker lite jobb och lallar lite.”

Intervjupersonens reflektioner över socialarbetares förutsättningar att tillämpa arbetsmarknadsinsatser är att det är svårt att arbeta för att förebygga ett sådant beteende hos långtidsarbetslösa som är vana vid den kommunala arbetsmarknadspolitiken då det finns en omfattande arbetsbelastning hos den enskilde socialarbetaren. Flera intervjupersoner berättar att när det är så pass stor arbetsbelastning så är det mer rimligt att fokusera mer resurser på de brukare som har ett ännu större behov, som inte klarar sig ensamma eller dem som kanske är mer motiverade och har en bättre chans att lyckas komma till självförsörjning. Den nämnda brukarens beteende här kan analyseras med hjälp av Goffman (2014) där hon spelar en viss roll front stage, det vill säga i mötet och kontakten med sin socialarbetare men att hon samtidigt potentiellt har en dold agenda som uttrycks på backstage, det vill säga hemma där

livet är inordnat efter det ekonomiska biståndet och där brukaren har en underliggande handlingsmönster för att uppnå nämnd agenda. Samtidigt är det endast utifrån intervjupersonen ovan bedömning att brukaren agerar på detta vis.

Lipskys (2010) teoriunderlag med gräsrotsbyråkrater som tvingas utföra ett viss slags arbete och uppnå vissa mål med begränsade resurser och tid hjälper också att begripliggöra detta, tid och information är ett återkommande tema i intervjupersonernas utsagor. Flera andra av intervjupersonerna i det empiriska underlaget nämner att de i liknande fall ofta är medvetna om hur vissa av deras brukare beter sig på liknande vis. Socialarbetarna menar att de kan identifiera liknande fall förhållandevis lätt och använder sig då av sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) för att omdirigera resurser från dessa personer till andra som de upplever har en vilja och potential att nå självförsörjning.

“jaa men jag tror att det är många som kan liksom spela sitt spel och falla genom stolarna lite också. Nämen att de har hittat liksom sin gång hur de kan undvika dem /.../ Och då tvingas man att motarbeta det eller kanske istället lägga krut på andra...”

Att använda sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrat på detta vis kan potentiellt gå emot vad publiken enligt Goffman (2014) kan förvänta sig av den kommunala arbetsmarknadspolitiken som enligt socialtjänstlagen ska inbegripa principer om likabehandling. Regissören, det vill säga ledningen och organisatörerna av den kommunala arbetsmarknadspolitiken står inför ett medvetet dilemma mellan att bygga organisationerna på värderingar om likabehandling, effektivitet samt kravställande på den enskilde arbetslöse och tvingas även själva att acceptera de kompromisser och professionella bedömningar som enskilda socialarbetare gör vid utförandet av arbetsmarknadspolitiken. Regissören av den kommunala arbetsmarknadspolitiken är i likhet med gräsrotsbyråkraten begränsad av resurser och tvingas hitta lösningar medan de samtidigt har som ansvar att utforma generella mål och arbetssätt som ska tillämpas av de anställda i organisationen. Det framkommer i det empiriska underlaget genom socialarbetarnas utsagor att det regissören och den enskilde socialarbetaren tvingas göra i en politisk organisation är att agera och spela på ett sätt som godtas av publiken som i sin tur har makten att påverka organisationen genom sitt politiska inflytande. De som

deltar i pjäsen som utförare och organisatörer av den kommunala arbetsmarknadspolitiken har även en möjlighet att agera visselblåsare. Vid förhållanden och strukturer som ej fungerar för att nå de arbetsmarknadspolitiska målen kan de använda sig av sitt skådespel gentemot publiken för att genom demokratisk och politisk väg få igenom en förändring. Detta påvisas genom det empiriska underlaget där flera socialarbetare uttryckte att de kan och behöver dela med sig av sitt arbete och dess resultat med offentligheten för att kunna påverka, det belyses även av citatet nedan.

“Ja det är ett politiskt dilemma, men också politikerna som sitter på pengarna och resursfördelningen som kan göra något åt det så jag tycker vi kan organisera oss lite bättre.”

Intervjupersonerna framför även hur sysselsättning är ett sätt att höja livskvaliteten för dem som har varit arbetslösa under en längre tid och ifrågasätter att allt för höga krav ställs på brukare som står långt ifrån arbetsmarknaden. Samtidigt framförs att vissa långtidsarbetslösa bara valsas runt i systemet år efter år utan att det sker något och att man kanske skulle undersöka möjligheten att försörja dem förutsättningslös utan krav på sysselsättning eller liknande. Detta exemplifieras genom intervjupersonens uttalande nedan.

“Så dem valsas runt i systemen och det är nästan likt tortyr om jag ska vara ärlig. Vad vi utsätter dem här stackars människorna för. Och det är ett stort systemfel och jag vet att man pratar en del om de här med medborgarlönerna men det får andra utreda för det är nog ingen dum ide.”

Det är ett ofta förekommande tema i intervjumaterialet att intervjupersonerna anser att vissa långtidsarbetslösa har hamnat mellan stolarna och bara “valsas runt” år efter år utan att de faktiskt kommer någonstans. Den bärande reflektionen är hur socialarbetarnas aktivering av brukare samt tillämpning av kommunala arbetsmarknadsinsatser egentligen ska syfta till att höja brukarnas livskvalitet genom att bland annat att hjälpa dem till sysselsättning eller annan ersättning än ekonomiskt bistånd. Däremot framför intervjupersonerna att det i vissa fall blir att personerna bara är kvar och får delta i olika insatser och processer om och om igen utan

framgång. Det intervjupersonerna i egenskap av att vara socialarbetare framför vid intervjusituationen kan begripliggöras med hjälp av Goffman (2014) front och backstage begrepp. Socialarbetarna framför sin kritik och motvilja att arbeta enligt de arbetsätt de gör till vardags, dessa synpunkter framförs dock i intervjusituationen som kan ses som backstage där de kan anse det lämpligare medan de på frontstage är tvungna att spela med och arbeta på det sätt som är i enlighet med regissörens manus. Detta villkorade av ekonomiskt bistånd genom deltagande i kommunala arbetsmarknadsåtgärder som inte leder den långtidsarbetslösa någonstans är även något som tas upp av Panican & Ulmestig (2019) som återkommande i den kommunala arbetsmarknadspolitiken i Sverige.

Något annat som lyfts fram i intervjumaterialet var reflektioner över hur personer som är långtidsarbetslösa, genom sin långtidsarbetslöshet kommit ännu längre ifrån arbetsmarknaden genom att ha tappat olika förmågor och motivation längs vägen och mer ju längre man har stått utan arbete.

“Om man tänker sig långtidsarbetslös, så är det ju väldigt lätt och enkelt att hamna längre än på papper, det här med att man tappar, man tappar tilltron, man tappar självförtroendet, man tappar självförtroendet till någonting och man skulle behöva jobba mycket mer med det här mentala. Den mentala träningen och sin egen självkänsla, tilltro till sig själv. Det skulle man behöva jobba mera med.”

Ofta när man tänker på arbetsmarknadsinsatser tänker man på deltagande i en institution eller något slags program där man på olika sätt tar emot hjälp eller stöd för att snabbare nå självförsörjning. Intervjupersonerna lyfter istället en del som kanske inte framstår som en arbetsmarknadsinsats lika tydligt, det vill säga själva kontakten mellan den arbetslöse och socialarbetaren. Kontakten och relationsbyggandet mellan socialarbetare och den arbetslöse är också en slags arbetsmarknadspolitisk insats då även den på olika sätt kan främja brukaren i sin väg mot självförsörjning. Intervjupersonerna lyfter fram sätten som denna relation kan bidra till att nå upp till brukarens mål genom att socialarbetaren bland annat försöker bearbeta brukarens känslor och försöker få upp självförtroendet. Socialarbetarna som intervjuas

använder sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) och tillämpar sitt relationsskapande arbete som en arbetsmarknadsinsats vilket exemplifieras genom följande citat

“Guiden är en sånt verktyg i samtal eller att man gör saker tillsammans med sin guide, vare sig man pratar eller går ut på studiebesök tillsammans.”

En intressant aspekt är hur intervjupersonerna kollektivt i det empiriska underlaget diskuterar och reflekterar över hur långtidsarbetslösa under sin arbetslöshet tappar olika förmågor eller resurser i likhet med den befintliga forskningen av bland annat Berkel & Van der Aa (2015) och Miyamoto & Suphaphiphat (2021) på området som hävdar att förlusten av humankapital är ett faktum.

Ett annat drag i det empiriska underlaget är hur intervjupersonerna är överens om att ju mer tid en brukare får med sin socialarbetare desto bättre förutsättningar har denne att lyckas. Intervjupersonerna påtalar hur mer fysisk kontakt mellan brukare och socialarbetare är viktigt för framgången avseende utgång ur arbetslöshet. Detta exemplifieras genom citatet från en av intervjupersonerna nedan.

“Nej det är väl kanske mer att man skulle jobba mer med evidensbaserade arbetsmarknadsinsatser. Supported employment kanske. Och då är det att man ska jobba med kanske 8 10 stycken och att man ska vara väldigt nära invånaren. Man ska följa upp ofta ute på arbetsplatsen och så” (Transkription: 167). “Tror det är budgeten som styr mycket. Därför tänker man att människorna ska ta eget ansvar och att det är deras jaa... ansvar.”

Det framförs alltså att det är viktigt med en tät fysisk kontakt från socialarbetarnas perspektiv samtidigt som det från förvaltningens perspektiv är viktigare att brukare tar större ansvar för sin tillvaro och planering mot självförsörjning. Denna krock mellan socialsekreterarnas kunskap och expertis samt organisationens budgetgrundade policy är ett dilemma som Lipsky (2010) lyfter fram. Socialarbetaren måste alltså tillämpa det hen har lärt sig genom både praktisk och akademisk väg i den budget och verklighet som arbetsmarknadspolitiska

organisationer befinner sig i. Genom att analysera de policyskapande aktörerna inom kommunal arbetsmarknadspolitik med hjälp av Goffman (2014) kan man se att deras motiv är tvetydiga och att de eventuellt spelar en viss roll där de förklarar budgetbegränsningar med påståenden om att ett högre egenansvar är gynnande för de arbetslösa. I ett sådant fall kan även socialarbetarna ses som en publik som ledningen potentiellt försöker vilseleda, detta kan vara en bidragande faktor till den cynism som socialarbetarna lyfter fram i intervjuerna, där de vet om anledningarna till varför arbetet görs på ett visst sätt men att de jobbar vidare som om det vore bättre att brukarna tar ett större ansvar själva. Däremot förekommer det i majoriteten av intervjupersonernas resonemang att det är viktigt att uppmuntra brukarna och långtidsarbetslösa generellt till att ta ett större eget ansvar och initiativ.

Intervjupersonen ovan nämner även evidensbaserade tillvägagångssätt och supported employment som hållpunkter som tagits upp av ledningen på arbetsplatsen men som ej har tillämpats då majoriteten av socialarbetarna fortfarande uttrycker att arbetsbelastningen påverkar mängden kontakt socialarbetarna kan ha med de långtidsarbetslösa och att detta har en upplevd negativ effekt. Även forskning på området av bland annat Bjørsted, Bova & Dahl (2016) framför hur mängden kontakt socialarbetaren har med sina brukare i form av bland annat stöd påverkar arbetet med långtidsarbetslösa positivt. Det är märkvärdigt hur det finns forskning på området som belyser detta och att denna även tas upp av ledningen men hur den samtidigt inte implementeras i det vardagliga arbetet.

I detta avsnittet lyfts socialarbetarnas reflektioner över bland annat arbetsbelastningen, det relationsskapande arbetet samt hur insatserna ofta inte leder någonstans för brukaren. Socialarbetarna framför här hur de behöver och utvecklar strategier för att kunna tillämpa arbetsmarknadsinsatser men även vad det är som saknas för att kunna tillämpa dem på ett gott sätt. Genom att socialarbetarna återger det de kan göra i tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser i form av exempelvis olika strategier men även genom det de uppger de inte kan så blir resultatet av deras handlingar det Lipsky (2010) menar med policy. Socialarbetarnas upprepade och kollektiva tillämpning av arbetsmarknadsinsatser, även om arbetsmarknadsinsatsen i vissa fall endast består av kontakten med socialarbetaren blir till verksamhetens policy. Lipsky (2010) belyste hur det är personer högre upp i hierarkin som

främst sätter de formella reglerna och den formella policyn men att det är utförare och tillämpare i detta fall som skapar den faktiska policyn en verksamhet har.

Interaktionen som socialarbetarna återger sig ha med sina brukare kan även analyseras utifrån Goffman (2014) där beroende på hur socialarbetaren väljer att spela sin roll kan påverka hur brukaren spelar sin. Ifall socialarbetaren väljer att arbeta på ett sätt som främjar brukarens aktivering genom insatserna kommer brukaren till en viss utsträckning tvingas att spela med i pjäsen för att på så vis ha rätt till ekonomiskt bistånd. Därutöver kan regissören, alltså ledningen skapa ett manus som har ramar skapade utifrån de resurser som finns att tillgå. Spelar socialarbetarna enligt detta resursbegränsade manus kan även de enskilda brukarna reagera på detta genom exempelvis passivitet. Tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser blir således resultatet av hur socialarbetaren förhåller sig till det författade manuset och i vilken utsträckning de väljer att påverka manuset genom att ta rollen som pseudoregissör.

5.1.2 Reflektioner över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser

I förhållande till tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser lyfter intervjupersonerna även fram olika faktorer och karaktärsdrag som de anser viktiga hos den enskilda socialarbetaren i arbetet med arbetsmarknadsinsatser och långtidsarbetslösa. Majoriteten av de tillfrågade socialarbetarna menar att bland annat tålmod hos den enskilde socialarbetaren är viktigt men att även öppensinnighet till att försöka få ett annat perspektiv på de långtidsarbetslösas förutsättningar är avgörande. Detta exemplifieras av en intervjupersons uttalande nedan.

“Jag tänker på att man ska även ha tålmod, att det går inte alltid så snabbt utan man ska liksom få prova på olika saker och man ska kanske lägga ner lite mer tid än vad man normalt sett gör och försöka ha tålmod. Och försöka liksom tänka, tänka förbi. Jag hade till exempel en som hade ADHD och när jag skulle hitta ett ställe till henne så fick jag till mig “”nä det kommer inte funka här”” och så istället tog jag bort begreppet ADHD och formulerade det som att hon vill ha en introduktion i taget och inte så mycket intryck och så. Och då fick jag ut personen direkt. Om man försöker

liksom tänka om och på det sättet möta invånarnas behov istället för att hänga upp sig på massa diagnoser och massa.”

Intervjupersonen nämner även i anslutning till detta att socialarbetarens perspektivskifte kan projiceras fram till eventuella praktikplatser eller arbetsplatser för att på det viset marknadsföra den arbetslöse. Flera av intervjupersonerna framför att det är viktigt att fokusera på det som fungerar och inte det dysfunktionella hos de långtidsarbetslösa. Även fast det kan vara problematiskt att bortse från långtidsarbetslösas underliggande problematik i form av exempelvis ADHD kan det också vara det som behövs för att få ut personer i sysselsättning och där sysselsättningen i sig kan vara en lösning på underliggande problem. Samtidigt innebär perspektivskifte gällande exempelvis diagnoser att man inte bortser från dem utan att man snarare ser på vart de påverkar brukarens deltagande i arbetsmarknadsinsatser negativt och anpassa utefter individuella förutsättningar. Lipsky (2010) menar i sin teori kring gräsrotsbyråkrater om hur dessa genom både sin akademiska kunskap och praktiska erfarenhet lär sig att hantera och lösa problem i arbetslivet och i direktkontakt med brukare. Att kunna skifta perspektiv, ha tålamod och att kunna identifiera eventuella individuella hinder och lösningar är exakt sådana egenskaper som intervjupersonerna menar är viktiga i arbetet med långtidsarbetslösa.

En annan reflektion över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser som framgår ur det empiriska materialet är vikten av att arbeta med långtidsarbetslösa genom att kartlägga och utreda brukaren och dennes tillvaro för att försöka få en helhetsbild. Intervjupersonerna resonerar samstämmigt om att det behövs en helhetsbild över en brukares tillvaro för att kunna identifiera orsaker till varför denne är långtidsarbetslös men även för att kunna identifiera vad som behöver åtgärdas eller anpassas för att kunna komma närmare en sysselsättning. Enligt intervjupersonerna är det viktigt att man tillämpar det helhetstänk som socialarbetare får med sig från socionomutbildningar.

“Ja att man är aktiv själv och att man inte sitter och väntar, att det finns saker och ting att tillgå. Och sen att man också får ihop det med helheten, hur familjesituationen ser ut. För vi jobbar med familjefokus också så att vi ska se helheten och att det funkar

med barnomsorg. Att det ska funka med alla de praktiska sakerna och att familjen är ett viktigt nätverk att de stöttar. Så att man samarbetar, och att om mamma och pappa jobbar så kanske det krävs att barn också hjälper till. Så att man liksom tittar på helheten så att det funkar, ett holistiskt synsätt.”

Citatet avspeglar mycket av det intervjupersonerna tillsammans uttryckte och kan ses genom Goffman (2014) som en analys över front och backstage där socialarbetarna vet om att deras brukare har en viss uppsättning faktorer på sin backstage och att brukarna agerar enligt dessa, faktorer som exempelvis barn, sociala nätverket etc. Intervjupersonerna i materialet uttrycker alltså att det är viktigt för arbetet mot självförsörjning att den enskilde socialarbetaren är medveten om mer än bara brukarnas front stage där brukaren framträder framför socialarbetaren utan även brukarnas backstage. Socialarbetarna behöver enligt intervjupersonerna alltså ha eller sträva efter att få ett helhetsperspektiv på sina brukares tillvaro för att på det viset kunna arbeta mot en lösning som kommer vara hållbar.

Samspelet mellan Goffman (2014) dramaturgiska begreppsapparat och Lipsky (2014) teori om gräsrotsbyråkraten kan användas för att begripliggöra komplexiteten i den ovan nämnda situationen eller förhållandet. Detta genom användandet av begreppet pseudoregissör där socialarbetaren genom sitt handlingsutrymme agerar på ett sätt för att överta regissörrollen och styra sitt egna och sina brukares agerande. Socialarbetaren alltså gräsrotsbyråkraten kan besitta tillräcklig professionell expertis för att fånga upp brukarnas omständigheter på ett holistiskt sätt samtidigt som de på ett försonligt och fruktbart sätt manövrerar sitt arbete genom de lagar, regler och generell policy som är utformad av ledningen alltså regissören. Genom att gräsrotsbyråkraten gör detta kan hen ta makten över hur även brukarnas privatliv utspelar sig och på det viset ta över regissörrollen i viss om än i begränsad omfattning. Genom makten som gräsrotsbyråkraten besitter i form av att vara en myndighetsperson kan de skriva manus och regissera hur brukarna ska agera och få ihop sin tillvaro även på brukarens bakre scen. Anledningen till varför detta benämns som pseudoregissörskap är att socialarbetaren inte är den regelrätta regissören och att utövandet av denna roll är implicit och på ett sätt dold från den regelrätta regissören.

Ytterligare en annan reflektion över tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser som uttrycktes återkommande gånger i intervjumaterialet var en viss stil i arbetet med långtidsarbetslösa där kompromissandet mellan arbetsmarknaden och de långtidsarbetslösas förutsättningar var grundläggande för att få ut personer som länge varit i kontakt med kommunal arbetsmarknadspolitik. Intervjupersonerna menar att de krav som arbetsmarknaden ställer på arbetslösa men i synnerhet långtidsarbetslösa ofta är höga men att det samtidigt går att finna lösningar där både den arbetslösa och arbetsgivaren gynnas. Den enskilde socialarbetaren kan alltså tillämpa arbetsmarknadsinsatser på ett sätt där denne nästan marknadsför och förhandlar fram sysselsättningar åt sina långtidsarbetslösa brukare. Intervjupersonen nedan nyanserar även sitt arbete med långtidsarbetslösa genom att vara försiktig med hur och när intervjupersonen placerar arbetslösa på olika arbetsplatser i syfte att hålla arbetsmöjligheterna öppna för fler framöver.

“Mycket är ju nätverkande egentligen och bygga relationer skulle jag vilja säga. Får jag in en ny kontakt, låt oss säga att jag behöver rekrytera så är man lyhörd för arbetsgivarens behov ju. Sen oftast lämnar dom ju en önskelista brukar jag kalla det till mig på de kompetenser som behövs och sen försöker vi trätta ner det. Kan vi ta bort det här med körkort så kan vi kanske lägga till något annat här. Och sen försöker man se till att den första rekryteringen bli top-notch för blir den bra så vet man att då är dörren öppen för mig att komma nästa gång och ja jag har en kandidat som jag funderat på som kanske hade kunnat vara någonting för er.”

Intervjupersonens arbete med arbetsmarknadsinsatser är att dels ge potentiella praktikplatser och arbetsgivare ett annat perspektiv på de personer som finns tillgängliga samtidigt som hen belyser vikten av att hålla en god relation med dessa för att kunna placera mer personer i framtiden. Intervjupersonen berättar i liknelse med de andra intervjupersonerna om hur det finns en efterfrågan på arbetskraft men att det ofta är svårt för gruppen långtidsarbetslösa då de förbises av arbetsmarknaden. Ett sätt som pseudoregissören framkommer i detta sammanhang är genom sättet socialarbetaren författar ett visst manus åt brukaren för både brukarens främre och bakre scen för att denne i sin tur ska framstå som mer attraktiv för

näringslivet och för att upprätthålla goda relationer med näringslivet för att fler långtidsarbetslösa ska kunna matchas ut i längden. Detta exemplifieras med citatet nedan.

“Det är väldigt avgörande, man gör väldigt lite chansningar där. Du behöver inte vara en klockren individ men du behöver men man måste veta den här individen den sköter sig, kommer i tid och liknande och har sina förutsättningar. Sen så kan den kanske sakna vissa delar, den kanske inte är så duktig på svenskan eller har kanske problem med ryggen men jag vet att den vill i alla fall. För den viljan räcker oftast långt och många arbetsgivare dom ser ju själva. Man är ju som människa god, man vill göra gott och träffar man någon annan och ser jo visst du har lite krämpor och så men vafan du vill ju så att nog ska vi kunna hitta en lösning för dig ändå. Så mycket handlar om att man ska kunna ta sig till det här mötet och sen leta efter vägar tillsammans in.”

Majoriteten av intervjupersonerna uttryckte att det är viktigt att ha och visa sin tilltro till brukarens vilja till göra gott ifrån sig för att komma till självförsörjning. Detta införlivar socialarbetarna i sitt arbete och förhållningssätt gentemot arbetsmarknadsinsatser i bland annat sitt förhandlande med näringslivsaktörer men även när de ger en chans till personer som intervjupersonerna uppfattar har en genuin vilja. Utifrån Lipsky (2010) kan man se på gräsrotsbyråkratens agerande som ett sätt att införliva policy om att få ut personer i sysselsättning samtidigt som gräsrotsbyråkraten står inför ett dilemma mellan detta mål och att följa policy syftande likabehandling av arbetslösa. Det kan framstå som att socialarbetare genom ett sådant arbetssätt gynnar vissa långtidsarbetslösa och inte andra och på det viset inte är rättvisa, samtidigt enligt bland annat Lipsky (2010) är det förutsatt att den enskilde gräsrotsbyråkraten använder sig av sin expertis i syfte att nå bästa möjliga resultat med de medel de har att tillgå. För att uppnå dessa mål och leva upp till den rådande policyn behöver socialarbetarna kunna identifiera vilka långtidsarbetslösa som lämpar sig bäst här och nu till en eventuell matchning till en insats så att de resurser som finns att tillgå används på bästa sätt.

Vidare framför intervjupersonerna i bakgrund mot detta att de upplever att det ofta är långtidsarbetslösa som saknar just den drivkraft som är nödvändig för att ta sig vidare till en

sysselsättning. När frågan ställdes på vad intervjupersonen upplever saknas bland gruppen långtidsarbetslösa svarade en intervjuperson på följande sätt.

“Aaaa det jag skulle vilja säga, det är nog drivkraft till att vilja arbeta. Att ha det som en norm att arbeta.”

Intervjupersonen diskuterar hur hen upplever att det ofta är så att normen om att alla ska arbeta i Sverige inte är förankrad i alla grupper av långtidsarbetslösa och att det därför är viktigt att jobba med dem på ett sätt där man informerar och uppmuntrar till att delta i arbetsmarknadsåtgärder. Intervjupersonen förhåller sig därför till arbetet med långtidsarbetslösa på ett sätt där hen i sitt arbetssätt arbetar med att identifiera personer som hen bedömer sakna en drivkraft till vilja arbeta och istället motivera och informera dem om de skyldigheter och rättigheter de har i Sverige. Detta är återigen ett exempel på gräsrotsbyråkratens enligt Lipsky (2010) förmåga att identifiera problem och hitta lösningar på dessa utifrån de förutsättningar man har.

Det som socialarbetarna nämner här i förhållande till tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser är hur personliga egenskaper som socialarbetaren besitter påverkar hur arbetsmarknadsinsatser tillämpas. Bland annat nämner socialarbetarna tålamod som en viktig del i arbetet med arbetsmarknadsinsatser och hur detta ibland kan stå i kontrast till vad den formella policyn efterfrågar. Diskrepansen mellan det arbete som socialarbetarna utför och den tillämpning av arbetsmarknadsinsatser som efterfrågas av ledning blir intressant ur Lipskys (2010) teori om policyskapande. Även om den formella policyn är att arbetet ska vara så effektivt som möjligt genom att det går snabbt framgår där ett tolkningsutrymme där socialarbetarna väljer att tolka det mest effektiva som att ha en tillämpning präglad av tålamod. Lipsky (2010) belyser hur detta förhållningssätt och tolkning kan bli den faktiska policy som verksamheten intar just genom att det är de byråkraternas agerande som resulterar i den faktiska policy.

5.1.3 Reflektioner över arbetet med personer med missbruksproblematik

Under inhämtningen av det empiriska materialet framkom det omfattande reflektioner över arbetet med långtidsarbetslösa som har en missbruksproblematik. Utifrån intervjupersonernas utsagor utgör denna grupp en omfattande del av de långtidsarbetslösa som de arbetar med och som blir föremål för arbetsmarknadsinsatser, denna underrubrik skapades i bakgrund mot detta.

Socialarbetarna i intervjumaterialet arbetar nästan alla med olika delar av den kommunala arbetsmarknadspolitiken, en del arbetar utåt mot privata aktörer med förvärvning av praktikplatser medan andra arbetar med att kartlägga och utreda vårdbehov och arbetsförmåga. Det innebär att socialarbetarnas ärenden ser lite olika ut, samtliga har långtidsarbetslösa personer i ärendelistan men olika många beroende på vilka slags insatser man främst arbetar med. De socialarbetare som främst arbetar med vad som i förvaltningen kallas för rehabärenden arbetar mer med personer som varit långtidsarbetslösa under en längre period, alltså i flera år varav många är personer med missbruksproblematik. De socialarbetare som jobbar med rehabärenden jobbar mer för att närma brukarna till insatser än de som jobbar utåt mot näringslivet och som matchar personer till praktik/arbete.

Intervjupersonerna resonerar om hur denna uppdelning mellan vilka brukare som får vilka insatser är för sträng och kan upplevas som orättvis, detta exemplifieras genom en intervjupersons uttalande nedan där hen resonerar på följande sätt.

“Men den viktigaste frågan för mig att svara på blir att ehm är att arbete är en rättighet för alla.”

Hen fortsätter med att resonera om hur personer med missbruksproblematik också borde erbjudas sysselsättning,

“Idag finns det väldigt glädjande exempel. Vi har nu startat ett samarbete tillsammans med socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen och två ideella föreningar. Där personer kan komma utan krav på drogfrihet...”

Vissa av intervjupersonerna ställer sig kritiska till att personer med missbruksproblematik får samma rättighet till arbete/sysselsättning som andra grupper och ser positivt på att nya insatser som mer riktar sig till den målgruppen träder in. Intervjupersonerna uppger att personer med beroendeproblematik behöver erbjudas sysselsättning så länge de kan bete sig på ett förhållandevis nyktert sätt utan stränga krav på längre drogfrihet. Intervjupersonerna förklarar att detta är viktigt för att denna målgruppen ska känna sig välkommen i samhället men även för att kunna rusta dem med arbetsrelaterade rutiner inför framtiden. Utifrån Goffman (2014) kan man se hur förväntningar på hur arbetslösa spelar sin roll påverkar de insatser de erbjuds, lyckas en arbetslös person framträda på ett sätt som uppfattas som nyktert av socialarbetarna, kan den arbetslöse erbjudas en eventuell praktikplats. Socialarbetarna följer det manus som sätts av ledningen i verksamheten och använder sig av sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) i form av sin professionella expertis när de i praktiken förväntas avgöra vilka av de arbetslösa som beter sig nyktert och vilka som inte gör det och anpassar sitt arbete och brukarnas planering utefter.

Intervjupersonerna framför sina reflektioner om tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser avseende långtidsarbetslösa med missbruksproblematik och problematiserar påståenden om hur en sysselsättning är tillräckligt nog för att långtidsarbetslösa med missbruksproblematik ska bli fria från sitt missbruk utan framför att det finns andra komponenter i brukarens vardag som spelar en avgörande roll.

“Det kan det göra jo men det asså när man bestämmer sig för att vara drogfri eller nykter så måste man ju ha någonting för att fylla i det tomrummet som uppstår när man väl är det. Och arbete, tänk dig själv utgå ifrån dig själv att du har en dålig vecka men du kommer till arbete, du kommer och jobbar ändå eller går till skolan och studerar. Du försöker alltså få tankarna till någonting annat men om hela din identitet skulle vara byggd kring miljöer och personer där det förekommer droger, drogrelaterade, då blir det att du inte kommer ifrån det. Att även ifall du inte rent praktiskt tar själva drogen så rör du dig fortfarande i den miljön.”

Det intervjupersonen påtalar är att för gruppen långtidsarbetslösa med missbruksproblematik så räcker inte själva arbetsmarknadsinsatserna utan att det snarare hade behövts mer omfattande insatser eller förändringsarbete med eventuella förflyttningar och motivationsarbete. Dessa i form av samtal med sin socialarbetare samt exempelvis flytt till annan ort bort från sin missbruksrelaterade omgivning. Intervjupersonen uttrycker att det hade varit en mer effektiv lösning för den kommunala arbetsmarknadspolitiken att fokusera på att arbeta på flera fronter för att föra denna gruppen närmare en sysselsättning och eller självförsörjning. Att alltså parallellt jobba med eventuella förflyttningar, samtal med sin socialarbetare samt någon form av arbetsmarknadsinsats. Intervjupersonen belyser ett problem som kan beskrivas genom Goffman (2014) front och backstage begrepp som syftar till att begripliggöra hur individer beter sig på olika beroende på vilken scen de framträder sitt maner på. Även om en arbetslös med missbruksproblematik kommer till en daglig sysselsättning med kollegor, chefer och eventuella socialarbetare så kommer hen att agera utifrån detta i egenskap av att de utgör en del av scenen. När personen däremot kommer hem från insatsen eller sysselsättningen och är fri att agera utifrån vad hen själv vill och tycker är bekvämt så finns det en risk för bland annat återfall i missbruk och den livsstil som ingår. Intervjupersonerna diskuterar även hur den arbetslöses identitet är en avgörande faktor för hur brukaren kommer att agera och reagera i förhållande till arbetsmarknadsinsatser och den kontakt som hen har med sin socialarbetare.

Det som nämns i detta avsnittet är hur socialarbetarna upplever en viss orättvisa i tillämpningen av arbetsmarknadsinsatser i förhållande till målgruppen med missbruksproblematik. Denna upplevda orättvisa är något som kan påverkas genom socialarbetarnas handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) och därför skapa vägen för ny policy där målgruppen inkluderas och ges viss hänsyn till sin problematik. Det kan vara svårt för en enskild socialarbetare att genom sitt handlingsutrymme skapa skillnad i vedertagen policy, särskilt när andra socialarbetare i verksamheten arbetar enligt andra övertygelser. Däremot finns det i den enskilde socialarbetarens makt att skapa diskussion för att på det viset skapa förändring av handlande och i utsträckning påverka den policy som tillämpas så länge som förändringen sker inom de organisatoriska ramarna.

Därutöver kan man använda Goffman (2014) för att begripliggöra den görande dimensionen av socialarbetarnas roll som pseudoregissör när denne på olika sätt förespråkar påverkandet av brukarens manus på både den främre och bakre scenen. Enligt Goffman (2014) kan man även belysa hur intagandet av rollen som pseudoregissör av socialarbetaren bidrar till att påverka brukarens roll till att denne förhåller sig till sin planering mot självförsörjning på flera arenor så som hemma, på praktiken och i de umgängeskretsar de deltar i. Detta för att i viss mån motverka att de framsteg som görs på socialkontoret inte ska försvinna när individen åter lämnar den arbetsmarknadspolitiska scenen. Denna heltäckande tillämpning av arbetsmarknadsinsatser är något som begripliggörs genom användandet av begreppet pseudoregissör.

5.2 Hur reflekterar socialarbetare över förutsättningarna för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser?

5.2.1 Vad bedömer socialarbetare som effektivt

Intervjupersonerna i materialet resonerar om effektivitet i förhållande till arbetsmarknadsinsatser genom att ställa kvantitet mot kvalitet i det sociala arbetet och problematiserar effektivitet i arbetet med kommunala arbetsmarknadsinsatser. Det intervjupersonerna generellt anser som effektivt är att man istället för att få ut en person till sysselsättning så fort som möjligt istället låter processen mot sysselsättning ta lite längre tid och att man istället lägger fokus på att lösningar/sysselsättningen ska vara så hållbara som möjligt för brukarna. Detta exemplifieras genom en av intervjupersonernas uttalande nedan.

“Effektivitet är ibland att det är snabbt men för mig är det inte effektivt att det ska vara snabbt, det ska vara effektivt på det viset att det ger hållbara lösningar för invånaren. Det kan ju vara att det har tagit tre år men att det ändå har varit effektivt för att man har jobbat med olika myndigheter emellan. Man har samverkan, man har tagit hänsyn till hela invånarnas livssituation, försökt anpassa och hitta lösningar. Så fastän det tar tre år för människan så har den kanske fått en långsiktig lösning på sin egen

försörjning, så kan det faktiskt vara att man har jobbat effektivt fastän det har tagit lång tid.”

Det som upplevs som effektivt av intervjupersonerna med arbetsmarknadsinsatser i detta sammanhanget är att man genomför ett kartläggande och relationsskapande arbete med brukaren för att möjliggöra en planering mot självförsörjning som är så passande som möjligt till brukarnas livssituation och förutsättningar i övrigt. Det som också lyfts fram i citatet ovan är att även om arbetet med en viss brukare tar lång tid så kan det vara effektivt ifall man har haft en god samverkan med andra kollegor eller myndigheter. Den enskilde socialarbetaren i detta fall kan stå inför ett dilemma då hen genom sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) kan påverka en brukares process mot självförsörjning. Dilemmat för socialarbetaren ligger i att denne kan välja att arbeta på ett sätt som kanske är mer hållbart för brukaren men som potentiellt kan riskera att inte vara kostnadseffektivt, och alltså gå emot den budgetpolicy som finns.

Att en god samverkan är avgörande för att arbetet med långtidsarbetslösa ska vara så effektivt och givande så möjligt är något som återkommande togs upp av intervjupersonerna och som exemplifieras ovan. En lyckad samverkan kan enligt Goffman (2014) ses som att samtliga parter nödvändiga för och involverade i en brukares ärende spelar efter ett och samma manus där alla vet sin roll och där samtliga vet hur de kan bidra på sitt egna sätt. Det som kan göra detta problematiskt är när de involverade i en samverkan kommer från olika myndigheter med olika huvudmän och därför inte delar en och samma regissör, detta framkommer upprepade gånger i det empiriska materialet.

Ett annat förhållningssätt som anses vara effektivt är att man utvärderar det som inte fungerar, flera av intervjupersonerna berättar om hur de i sitt arbete kommit i kontakt med personer som bollades från den ena insatsen till den andra men som samtidigt inte kom närmare en sysselsättning. Intervjupersonerna har då istället tillämpat ett annat arbetssätt där de utvärderar de långtidsarbetslösas insatser som exempelvis praktikvistelser med arbetsgivaren och brukaren samt ber om att få feedback efter en praktik som inte har lett till ett arbete. Intervjupersonerna använder sig av vad Lipsky (2010) menar är sitt handlingsutrymme för att

på det viset påverka hur arbetsmarknadspolicyn tar form och utspelar sig i den konkreta situationen. Detta självständiga agerande från intervjupersonerna påverkar den välfärdsservice som den enskilde arbetslöse får tillgång till avsevärt och bidrar till att verksamheten kan prestera utefter de förväntningar som policymakarna och skattebetalarna förväntar sig. En av intervjupersonerna nämner dock i intervjun hur det inte är alla kollegor i hens enhet som arbetar på just detta specifika sättet vilket synliggör att arbetssättet med feedback inte är en vedertagen rutin efterfrågad av ledning utan snarare frambringad av skickliga socialarbetare. Detta avspeglar socialarbetarnas handlingsutrymme vilket resulterar i att olika socialarbetare har olika arbetssätt

“Men det är jätteviktigt med feedback, så att det inte bara blir en förvaringsplats utan det måste finnas ett tydligt syfte och man måste även kunna se vad är det som gör att den här personen inte kommer vidare.”

Det intervjupersonen ovan nämner om förvaring av arbetslösa kan ses som en kritik av eller en verklighetsskildring av den kommunala arbetsmarknadspolitiken. I det empiriska materialet framkommer det ytterligare aspekter som avspeglar cynism hos socialarbetarna som jobbar på ett sätt de saknar en tilltro till. Denna cynism kan leda till att som i fallet ovan att socialarbetaren förändrar sitt arbetssätt genom exempelvis utvärderingar av arbetsmarknadsinsatser så att dessa faktiskt kan leda till att brukarna kommer i en hållbar sysselsättning. Socialarbetarnas arbete i en cynisk miljö kan analyseras genom Goffman (2014) begreppsapparat där socialarbetarna bara spelar en roll som förväntas av dem och där även de arbetslösa spelar en roll där de “förvaras” i olika insatser utefter socialarbetarnas och verksamhetens förväntningar för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. När socialarbetaren förmås att arbeta på ett visst sätt som av dem själva upplevs som cyniskt har de ett val genom sitt handlingsutrymme (Lipsky 2010) att ta självständiga initiativ. Socialarbetarna i det empiriska underlaget reflekterade återkommande om situationer och arbetssätt som de inte anser fungerar och uttryckte sitt missnöje samt hur de agerar för att frigöra sig från dessa. Det som kan avgöra om socialarbetaren frigör sig från de arbetssätt hen upplever som felaktiga är socialarbetarens kunskap, förmåga och självsäkerhet att kunna förändra arbetssättet samtidigt som detta accepteras av ledningen, alltså att bryta sig fri från sin av regissören tilldelade roll.

När socialarbetaren genom sitt handlingsutrymme förmår att dirigera brukare att agera på vissa sätt på både den främre och bakre scenen samt att delta i olika insatser övergår socialarbetaren till att vara pseudoregissör. Socialarbetaren kan alltså övergå från att vara den regisserade till att bli en regissör genom sitt handlingsutrymme som i sin tur kräver expertis och självsäkerhet. En socialarbetare kan utöva sitt handlingsutrymme utan att vara en pseudoregissör men kan inte vara en pseudoregissör utan att ha handlingsutrymme. Detta genom att med hjälp av sitt handlingsutrymme identifiera möjligheter och skapa förutsättningar till att förändra arbetssätt som även involverar att styra upp brukarnas manus och agerande.

En del av intervjupersonerna nämner att tydlighet och genomskådlighet spelar en stor roll i arbetet med långtidsarbetslösa där en tydlig röd tråd är avgörande för resultatet.

Intervjupersonerna menar att i arbetet med långtidsarbetslösa är det avgörande att kunna skapa en röd tråd så att samtliga involverade parter är införstådda med vad som planeras och vad syftet med planeringen är samt vad nästa steg i processen mot självförsörjning är, detta exemplifieras nedan.

“Det som fungerar bäst är att det ska vara det här med den röda tråden, och att man ska hålla ut hålla ut hålla ut och att man liksom, alla de som är involverade i invånarens liv. Att alla på något sätt mer än invånaren själv har ett gemensamt mål /.../ Så att alla vet vart man är påväg med det här syftet ju, asså eller vad man nu gör /.../ Ja men den röda tråden kan ju va det här att om vi nu säger att vi har en kille här som vill jobba och har börjat ringa in vad är det man ska jobba och att det nu är ett lönearbete här borta ju. Att någonstans man har ju målet, sen kan det ju vara så att liksom det blir massor med avkrokar och att man kanske till och med backar tillbaka någonstans är det att man har ju samma mål i sikte.”

Intervjupersonerna berättar återkommande om hur de förhåller sig till arbetet med långtidsarbetslösa genom att vara tydliga gentemot både kollegor från andra avdelningar och myndigheter samt med brukarna. Denna tydlighet består främst av vad en insats kan tänkas

leda till samt vad den har att erbjuda en brukare. Detta förhållningssätt anser intervjupersonerna är en grundläggande del i att föra ett konstruktivt arbete mot långtidsarbetslösas självförsörjning. Vissa intervjupersoner berättar även om hur de har märkt att många långtidsarbetslösa brukare som är i kontakt med arbetsmarknadsinsatser ofta inte är tillräckligt införstådda i vad syftet är med deras insatser och vart eller hur insatserna ska leda till någon sysselsättning. Genom Goffman (2014) dramaturgiska synsätt kan man här användas för att identifiera intervjupersonens roll som pseudoregissör där hen i utdelandet av roller och manus är extra tydlig i hur den arbetsmarknadspolitiska pjäsen ska utspela sig och vad de deltagande aktörerna kan förvänta sig ifall de spelar med. Det är avgörande för effektiviteten enligt socialarbetarna i materialet att de involverade parterna i arbetsmarknadsinsatserna är införstådda med vad målet samt vägen dit är så att alla kan samarbeta och veta vad de kan förvänta sig.

Intervjupersonerna resonerade också utifrån hur de anser att kontakten mellan socialarbetaren och den långtidsarbetslösa i sig är en insats då socialarbetaren kan bidra med mycket relationsbaserad hjälp som exempelvis motivation, stöd och samtal vilket i kombination med andra arbetsmarknadsinsatser upplevs vara mer framgångsrikt och effektivt. Bland annat menar en intervjuperson att det behövs en viss grad av parallellitet i den planering som görs för en långtidsarbetslös person, alltså att det sker olika saker samtidigt i brukarens liv som både enskilt och samverkande ska leda till självförsörjning eller sysselsättning.

“Ja men risken är att människor fastnar mer och mer långvarigt i försörjningsstöd, om inte man egentligen erbjuder och arbetar med en aktiv planering och erbjuder saker i den. Och man kan ju säga att guiden [refereras till socialarbetare som arbetar med individens planering mot självförsörjning] är ett sådant verktyg i samtal eller att man gör saker tillsammans med sin guide, vare sig man pratar eller går ut på studiebesök tillsammans. Men det behövs ju oftast någonting mer arbetsrelaterat och enligt bipstudien [refereras till en studie om framgångsfaktorer inom ramen för arbetsmarknadsinsatser] ska man också ha många parallella spår samtidigt.” Så jag tänker att gå och träffa sin guide lite regelbundet och ha en nära kontakt, och samtal och coacha och motivera det är jätteviktigt i grunden. Bygga på med vårdkontakter om

man har det behovet, samtidigt som man har en aktivitet som är arbetsrelaterad. Det kan vara en sysselsättning typ på ideell organisation där man går ett antal timmar i veckan eller så till att man mer går på en vanlig praktik eller att man läser SFI eller någon kompetenshöjande kurs.”

Intervjupersonen belyser de luckor som kan förekomma i en långtidsarbetslös planering mot självförsörjning, hen poängterar att arbetslösa ibland bara erbjuds och sätts in i en enda insats när det egentligen hade funnits utrymme att delta i flera olika aktiviteter eller insatser parallellt där kontakten med sin guide, alltså socialarbetare är en av dem. Att alltså fylla dessa potentiella luckor i brukares planering mot självförsörjning är ett sätt att arbeta effektivt. Intervjupersonerna utvecklar resonemanget om parallellitet med att långtidsarbetslösa kan bli bekväma och passiva om de endast förväntas delta i en enda aktivitet som ofta dessutom kan ha luckor i form av kötider, uppehåll och så vidare. Denna passivitet hos den långtidsarbetslösa kan dessutom bero på att det inte ställs tillräckligt höga förväntningar på dem och att de därför anpassar sitt beteende och inställning till att man inte förväntas göra mer än bara minimum. Utifrån att socialarbetare uppmärksammar denna tendens att pacificera arbetslösa genom att inte ha parallella spår i planeringen mot självförsörjning kan man se hur gräsrotsbyråkrater enligt Lipsky (2010) utvecklar arbetssätt för att göra sitt arbete så givande och effektivt som möjligt. De arbetslösas passivitet kan även ses genom Goffmans (2014) begreppsapparat där de arbetslösa spelar en roll utefter de förväntningar som ställs på dem i form av den mängd insatser och/eller aktiviteter som socialarbetaren förbereder för dem att delta i. Socialarbetarens agerande som gräsrotsbyråkrat påverkar alltså hur förväntningarna på agerande förändras och hur både Lipskys och Goffmans teorier kan kombineras för att begripliggöra komplexiteten i olika situationer men även för att begripliggöra båda teorierna i sig.

Det som framgår i avsnittet ovan är hur socialarbetarnas förmågor och val av förhållningssätt är grundläggande förutsättningar för att bedriva ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser. Lipsky (2010) presenterar begreppet handlingsutrymme som kan tillämpas övergripande på avsnittet när man ser på hur socialarbetarna beskriver förutsättningarna för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser. Genomgående i arbetet

förekommer socialarbetarnas utsagor om hur det föreligger en resursbrist i organisationen som försvårar arbetet med arbetsmarknadsinsatser och i vissa fall leder till att arbetet blir ineffektivt. Socialarbetarnas berättelser om sina förhållningssätt kan ses som deras användning av sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010) som ett sätt att bemöta förutsättningen av resursbrist i verksamheten.

Förutsättningarna för ett effektivt arbete med arbetsmarknadsinsatser är enligt socialarbetarna även att man samverkar med andra professionella men även med brukaren själv och vikten av att vara tydlig gentemot alla involverade i processen. Enligt socialarbetarna är kommunikationen och samspelet mellan samtliga intressenter involverade i brukarens planering mot självförsörjning en viktigt förutsättning för arbetet. Detta kan ses utifrån Goffman (2014) att manuset görs tydligt för alla involverade men även att pseudoregissörens regisserande kan få en förankring genom att viktiga delar i planeringen delas och förankras.

5.2.2 Vad bedömer socialarbetare som ineffektivt

En av intervjupersonerna är en socialarbetare som har arbetat med kommunal arbetsmarknadspolitik under en lång tid och berättar att hen under sina år som socialarbetare inom detta fältet märkt att det finns en viss diskrepans mellan arbetsmarknadspolitik och den arbetsmarknads verklighet som finns bortom det offentliga myndighetsarbetet.

“Jag tror det är att man är så nära verkligheten som möjligt, annars blir det att man är inne i den här organisationen år in år ut. Man är på det ena stället och sen så går man till det andra så tror man att det kan erbjuda något. Annars kommer man aldrig ut i verkligheten. Och då är det frågan hur verkligheten kommer till oss och hur långt kommer vi till verkligheten. Vill verkligheten ens ha de här personerna? Det är kanske den brutala frågan. För det är klart att en del av de här personerna har en arbetsförmåga men som inte är anställningsbara, det vill säga att de kanske inte är så följsamma och att de kanske inte riktigt fungerar med chefer, arbetstider osv. Det får man heller inte blunda för. Det finns den anledningen också, det är det man kallar för

funktionshinder. Det är inte bara att man har en dålig rygg eller knä utan även mycket annat också.”

Det som påtalas är hur det saknas en viss förankring i verkligheten vad gäller framtidsutsikterna för de arbetslösa inom kommunal arbetsmarknadspolitik. Det empiriska materialet ger uttryck för att det är avgörande för den kommunala arbetsmarknadspolitikens effektivitet att man därför anpassar arbetet så att det finns en realistisk väg till självförsörjning för de beroende av ekonomiskt bistånd. Intervjupersonen syftar alltså till att om arbetsmarknadsinsatserna inte är anpassade efter den arbetsmarknadsverklighet som finns blir de ineffektiva.

“Ja det är ju det här med arbetsträningarna, kan man klara av det här med struktur, kommer man upp på morgonen, klarar man av att ha chef och kollegor. Det är det som är liksom att man får testa lite grann va. Och där tänker jag att man så snabbt som möjligt skulle komma in på dessa platser och samtidigt inte stanna så länge på dessa arbetsträningarna, 6 månader 1 år och så utan att man ganska snabbt kommer ut på en arbetsplats. En riktig arbetsplats för att det är en jåkla skillnad va.”

Intervjupersonen uttrycker något som även uttrycktes av de andra intervjupersonerna, att det är avgörande för effektiviteten att arbetsmarknadsinsatser i form av att bland annat arbetsträning är tidsbegränsade och att brukare istället matchas ut eller på annat sätt får en förankring på den verkliga arbetsmarknaden med ett riktigt jobb så fort som möjligt. Samtidigt menar intervjupersonen att det kanske är så att de personerna som kommer i långvarig kontakt med ekonomiskt bistånd och de tillhörande arbetsmarknadsinsatserna inte är eftertraktade från den arbetsmarknadsverklighet som finns i samhället. Att eventuellt fördela resurserna från denna gruppen till den grupp som upplevs vara eftertraktad av arbetsmarknaden på kort sikt kan potentiellt vara ett sätt att motverka den ineffektivitet som upplevs av intervjupersonerna. Däremot finns det en fara i att de personer som inte upplevs vara eftertraktade bara stannar kvar i systemet år efter år och blir på ett sätt bortglömda av samhället. En problematisk aspekt av detta är även bedömningen av vem som ska anses vara eftertraktad och vem som inte ska vara det. Utifrån Lipsky (2010) hade den enskilda

socialarbetaren haft en avgörande makt över både policy som gräsrotsbyråkrat och brukarnas framtid samt att den arbetslöses framträdande enligt Goffman (2014) hade varit avgörande för om denne ska prioriteras eller bara läggas åt sidan som ärende i den kommunala arbetsmarknadspolitiken. Det är avgörande på vilket sätt brukaren spelar sin roll för att få vara kvar i pjäsen som i detta fallet är arbetsmarknadsinsatsen, detta särskilt i en situation där policyn hade varit att prioritera bort resurser från vissa grupper till andra. I en sådan situation hade det behövts en mer jämn maktfördelning då beslut i denna frågan är i hög grad avgörande för den enskilde brukarens framtid.

Om man istället fokuserar på materialets uttryck kring att göra de kommunala arbetsmarknadsinsatserna mer förankrade i den verkliga arbetsmarknaden finns det vinning i att så fort som möjligt låta de arbetslösa prova på och få en fot in så fort som möjligt i den verklighet som arbetsmarknadsinsatserna syftar till att förbereda dem inför. Det intervjupersonen tillsammans med resterande intervjupersoner uttryckte var att de långtidsarbetslösa snabbt vänjer sig vid myndighetskontakten och deltagandet i arbetsmarknadsinsatserna på slentrian för att få rätt till bistånd utan att det faktiskt tar dem vidare mot självförsörjning. Denna vana och det slentrianmässiga mottagande av arbetsmarknadsinsatser kan enligt Goffman (2014) ses som att långtidsarbetslösa lärt sig att spela en viss roll utefter vad som förväntas av dem för att bland annat ha rätt till ekonomiskt bistånd. Även om regissören, alltså ledningen som utformar planer och strukturer om hur arbetet med långtidsarbetslösa ska se ut har som syfte att insatserna ska leda till självförsörjning blir det alltså socialarbetarna och de långtidsarbetslösa som kommer i direktkontakt med insatserna och deras resultat. När socialarbetarna ser att det nuvarande arbetssättet ej leder till sysselsättning för brukarna utan endast möjliggör rätten till bistånd uppstår en cynism i arbetet som utförs, en cynism som återkommande uttrycks i det empiriska materialet. Den cynism som finns från socialarbetarnas sida gällande arbetsmarknadsinsatsernas verkan på att få ut långtidsarbetslösa på den reguljära arbetsmarknaden kan smitta av sig på mottagarna av dessa insatser och resulterar i ett mottagande av insatser som endast syftar till att uppnå rätten till ekonomiskt bistånd och därmed gör insatserna ineffektiva.

Intervjupersonerna talar även om hur arbetet med långtidsarbetslösa personer som har pågått länge ofta väcker en uppgivenhet hos både brukaren och socialarbetaren, detta i samband med att socialarbetare arbetar på ett sätt de själva bedömer vara ineffektivt. Att jobba på ett sätt som är ineffektivt är en del men att även detta leder till socialarbetares känsla av uppgivenhet kan potentiellt leda till att arbetet blir än mer ineffektivt. Detta exemplifieras av en intervjuperson nedan.

“Du kan inte gå fram till dem och fråga ifall de vill ha en praktikplats, det är nästan ett hån. Det är vissa som har varit på 30 olika arbetsträningar och så men är fortfarande inte ett steg närmare arbete va.”

Det som framgår är att vissa personer av olika skäl har svårt att ta sig vidare i processen mot ett arbete, enligt intervjupersonerna kan det bero på många olika faktorer som exempelvis motivation, bekvämlighet och generell förmåga att anpassa sig till en arbetsmiljö. Flera intervjupersoner uttrycker hur arbetet med arbetslösa som ej lyckas ta sig fram i det arbetsmarknadspolitiska systemet mot en sysselsättning kan kännas uppgivet.

Intervjupersonerna kritiserar stelheten i den byråkratiska ordningen och uttrycker behovet av alternativ i arbetet med personer som inte kan ta sig vidare. Utifrån Goffman (2014) begreppssystem kan man se hur socialarbetarna kritiserar det manus de tvingas spela efter och hur de även framför konkreta ändringar som de vill att ledningen, regissören implementerar. Det är även intressant hur socialarbetarna samtidigt kritiserar systemet/manuset men samtidigt inte går ur roll utan fortsätter att medverka i den pjäs som förväntas av både publik och regissör och fortsätter att valsa runt vissa arbetslösa. Precis som de långtidsarbetslösa vänjer sig vid att spela en roll där de deltar i olika arbetsmarknadsinsatser utan framgång kan man se hur socialarbetarna vänjer sig vid att spela med och åter placera och placera. Enligt Goffman (2014) kan man se hur deltagare i en pjäs snabbt vänjer sig vid ett visst manus vilket potentiellt i kombination med att människan är ett vanedjur resulterar i ett repetitivt mönster som dels reproducerar samma resultat men som även erkänner regissörens roll.

Flera av intervjupersonerna framför även att de anser att det finns en för snäv repertoar av arbetsmarknadsinsatser att tillgå och att det för 10, 20 år sedan fanns fler att tillämpa. Vissa av

intervjupersonerna berättar att arbetet med arbetsmarknadsinsatser var bättre förut när det fanns fler olika insatser då det då var lättare att individanpassa insatserna och att det fanns en insats som passade nästan alla. Att endast ha tillgång till en snäv repertoar av arbetsmarknadsinsatser motverkar dels individanpassningen och dels att det leder till att arbetet mot självförsörjning bedöms ineffektivt av socialarbetarna.

“Så det är utifrån förutsättningar och så att det är. Och jag tänker ju mer olika insatser man har, desto bättre tycker jag för att annars blir det lite så att man försöker få in alla i en och samma fälla. Och då är, för det är verkligen olika förutsättningar och kanske någonting som vi har tappat, för idag har vi inte riktigt den valmöjligheten. För det känns lite så att antingen är man väldigt nära och kunna få ett jobb med en gång eller så är det på något vis nästan bara en vårdfråga.” “Extremt mycket, vi hade innan kanske 10 15 olika insatser, nästan lite förvirrande och nu har vi bara en. Och då handlar det mycket om att. Ja det är liksom mycket det här med funktionshinder och allt sådär. Så det finns mindre att välja på.”

Intervjupersonerna arbetar med de arbetsmarknadsinsatser som finns att tillgå och försöker att tillämpa dem och individanpassa dem så gott det går men uttrycker en viss frustration över bristen på alternativ. Samtidigt har intervjupersonerna handlingsutrymme och berättar hur de kan hitta alternativa vägar i vissa fall där det inte finns passande insatser genom att själv formulera planer för hur en brukare ska nå vidare mot självförsörjning. Enligt Lipsky (2010) perspektiv är intervjupersonerna ett bra exempel på erfarna gräsrotsbyråkrater som lyckas utföra ett jobb med en begränsad mängd resurser och tid genom att vara kreativa och anpassningsbara utifrån sin expertis och kunskap. Däremot uttrycker även intervjupersonerna att de få arbetsmarknadsinsatser som finns kvar som exempelvis arbetsträning och arbetsförmågebedömning ofta är de insatser som långtidsarbetslösa är i behov av och som passar den målgruppen. Intervjupersonerna uttrycker samtidigt att mängden arbetsmarknadsinsatser som fanns tillgänglig tidigare kan ofta ha upplevts som förvirrande av både socialarbetare och arbetslösa vilket belyser fördelen med att ha färre insatser tillgängliga.

Intervjupersonen nedan har en reflektion över arbetsmarknadspolitiken och framför vad hen bedömer gör arbetsmarknadsinsatserna ineffektiva. Intervjupersonen diskuterar hur långtidsarbetslösa till skillnad från resterande medborgare inte är konjunktur känsliga. Det som menas med konjunktur känslig i det här sammanhanget är hur brukarens sysselsättningssituation påverkas av samhällsekonomiska förutsättningar i omvärlden.

“Det var någon som sa att våra klienter inte är så konjunktur känsliga, det spelar ingen roll om det är hög eller lågkonjunktur för man kommer inte ut i vilket fall. Och det i sig är en fråga man måste ställa sig, vad krävs det då? Och det är i princip idag att man skriker efter arbetskraft men aldrig då våra aktuella. Det är en jättestor fråga. Nu pratar jag bara utifrån vårt kommunala kontor i staden men det stämmer ju såklart i hela Sverige. Det måste såklart göras någonting åt, någon form av förändring men svårt att säga hur den ska se ut.”

Intervjupersonen menar alltså att det behöver ske någon slags förändring i hur den kommunala men även statliga arbetsmarknadspolitiken bedrivs. Intervjupersonen menar att arbetet med kommunala arbetsmarknadsinsatser skulle behövas ses över för att kunna arbeta för att personer beroende av ekonomiskt bistånd blir mer konjunktur känsliga eller mer anpassade till den arbetsmarknad som finns i dagsläget. Intervjupersonen är inte ensam med denna reflektion och är enligt Lipsky (2010) en gräsrotsbyråkrat som i sitt arbete känner sig aningen hjälplös inför sina brukares konjunktur känslighet och förlitar sig delvis på att policyskapare ovanifrån ser över den kommunala arbetsmarknadspolitiken för att förbättra den i detta hänseende.

Det framkommer i det empiriska materialet hur socialarbetarna på olika sätt försöker vädja till sin omgivning för att på det viset frambringa en förändring. Rollen som gräsrotsbyråkrat enligt Lipsky (2010) kan även innefatta en visselblåsande funktion, detta då gräsrotsbyråkrater befinner sig i direktkontakt med brukare och därför i utsträckning även i direktkontakt med resultatet av den arbetsmarknadspolitik som förs. Samtidigt som gräsrotsbyråkrater i viss mån kan påverka den arbetsmarknadspolitiska policy som finns genom sitt dagliga arbete med arbetslösa finns det mer övergripande frågor som är

svårpåverkade av den enskilde gräsrotsbyråkraten och behöver tas ann genom ett kollektiv initiativtagande. Lipsky (2010) framför gräsrotsbyråkraternas makt att påverka policy men i större, mer omfattande frågor där det är svårt för den enskilde socialarbetaren att påverka strukturer och policy samtidigt som man potentiellt kan se hur gräsrotsbyråkratens roll som visseblåsare kan vara ett sätt att tackla det problemet. Mot denna bakgrund kan man komplettera med Goffman (2014) teori om pjäsen där socialarbetarens roll som visseblåsare är ett sätt att engagera publiken som åskådare, i utsträckning är åskådarna även de som besitter makten att förändra och påverka verksamheterna arbetande med arbetsmarknadspolitiska frågor då de är politiska verksamheter styrda av offentligheten.

Diskrepansen mellan politik och verklighet är i fokus för detta avsnitt där socialarbetarna framför brister i hur arbetet med arbetsmarknadsinsatser ser ut. De förutsättningar för arbetet med arbetsmarknadsinsatser som framförs är bland annat bristen av konjunkturkänslighet, verklighetsförankring av insatserna samt brist på insatser som leder brukare in på ett riktigt jobb. Fastän förutsättningarna som framförs i detta hänseende är negativa återger socialarbetarna även hur de själva går tillväga för att bemöta dessa utmaningar. Detta kan analyseras utifrån Lipskys (2010) handlingsutrymme som kräver att gräsrotsbyråkrater har kunskapen och utrymmet till att hitta lösningar på eller sätt att bemöta de förutsättningar de ställs inför. Socialarbetarna återger olika sätt som de har använt sig av sin expertis för att hitta lösningar på problem som inrymmer sig i det handlingsutrymme de besitter. Samtidigt lyfts det även fram förutsättningar som socialarbetarna uttrycker att de inte kan bemöta. Denna slutsats kan ifrågasättas utifrån Lipskys (2010) handlingsutrymme, det är inte säkert vad det beror på att socialarbetarna inte kan hantera vissa förutsättningar. Det kan antingen bero på handlingsutrymmet eller förmågan att hitta lösningar på olika problem. Det kan potentiellt vara så att enskilda byråkrater har lösningar eller sätt att hantera motgångar men att handlingsutrymmet begränsar detta, eller vice versa.

5.2.3 Hur effektiviserar man arbetsmarknadsinsatser

Intervjupersonerna berättar hur socialarbetarnas arbetsfördelning utefter brukarnas förmåga har en god möjlighet att höja effektiviteten i arbetet med arbetsmarknadsinsatser. Att vara

skicklig som socialarbetare i att se brukarens behov och förutsättningar är en förutsättning för en effektiv arbetsfördelning men det är även nödvändigt att det finns förutsättningar för detta på organisatorisk nivå, detta exemplifieras av en intervjuperson nedan.

“Ja jag tror just mycket på det här med att se till individens förmåga. Vissa behöver kanske väldigt mycket stöttning och andra behöver kanske inte så mycket och då blir det effektivt att anpassa sig efter individen på det viset.”

Det problematiska med detta är risken för att personer behandlas olika beroende på den förmåga socialarbetaren bedömer brukaren har. Goffman (2014) dramaturgiska analys beskriver hur interaktion individer emellan inbegriper en nivå av komplexitet som även kan öppna dörrar för misskommunikation. Exempelvis ifall en arbetslös spelar en roll som högfungerande i de arbetsmarknadsinsatser den tar del av men samtidigt inte är särskilt högfungerande när hen befinner sig backstage. Samtidigt går en del av socialarbetarens professionella expertis ut på att kunna se bortom sådana potentiella framträdanden men detta är inte givet. Utifrån intervjupersonens resonemang är det också viktigt att de organisatoriska förutsättningarna möjliggör socialarbetarna att använda sin expertis för att fördela sin arbetsbelastning och egna resurser olika mycket på olika brukare.

Intervjupersonerna tar återkommande upp hur utvärderingar och analyser av tillämpade insatser är avgörande för effektiviteten. Intervjupersonerna lyfter både fram att utvärderingar som görs av individuella arbetssätt men även hur utvärderingar av det kollektiva arbetet är avgörande för resultatet av arbetsmarknadspolitiken men även för att kunna förbättra och skala bort det som inte fungerar. Detta exemplifieras nedan av en av intervjupersonerna som hävdar följande.

“Vad är egentligen i längden bäst, för jag menar vi kan ju träffa personer som är långtidsarbetslösa, jag kan gå in och titta på våra längsta ärenden och ibland så gör vi om och om men vi gör inte rätt. Och ibland läser vi inte ens på vad som har gjorts tidigare i ärendet. Tittar man på arbetsförmedlingen där jag jobbade innan på olika beslut och liknande så är det samma sak, de kan ha varit inne i den sysselsättningen

där och sen i nästa och nästa och så leder det liksom ingenstans. Det är bara mer av det samma som inte leder någonstans, den här personen bara åker rundor i en torktumlare. Egentligen handlar det bara om att titta igenom och gå tillbaka och se historiken och se vad den här personen behöver och sen så göra någonting annorlunda. Någonting mer varaktigt, ta den tiden, kvalitetstid. Gå igenom och sen kanske man vinner längre fram på att ha gjort det. Men det ska gå så snabbt hela tiden så att nej och då många som vi träffar har ju inte de insikterna och självkänsla som vågar ställa krav utan de bara följer med i ledet. För annars är de rädda för att bli av med sin ersättning, och det förstår jag.”

Intervjupersonerna påstår att det är en viktig del i socialarbetarens arbete att utvärdera de långtidsarbetslösa som man arbetar med men att främst även utvärdera de processer som den arbetslöse har varit igenom. Intervjupersonen ovan problematiserar även denna utvärderingsprocess då den till stor del ligger på den enskilde socialarbetarens ansvar utifrån att det dels inte utvärderas av andra socialarbetare men även eftersom den arbetslöse själv inte känner sig tillräckligt säker för att komma med egna synpunkter eller reflektioner kring de insatser hen varit delaktig i. En del av de arbetssätt som den kommunala arbetsmarknadspolitiken förespråkar är att arbetet med arbetsmarknadsinsatser ska utvärderas samt att ett förbättringsarbete bör bedrivas när arbetssätt och rutiner som inte fungerar uppmärksammas. Ofta uppmärksammas dock dessa brister av enskilda gräsrotsbyråkrater som enligt Lipskys (2010) teori kring policy därför på egen hand och initiativ försöker göra det bästa genom att förändra sitt individuella arbete. Samtidigt som den enskilde gräsrotsbyråkraten har möjlighet att uppmärksamma brister i rutiner och anpassa sitt egna arbetssätt, ingår det även i gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme att arbeta ihop med andra kollegor och förankra eventuella förbättringar och reflektioner så att hela arbetslag samarbetar och arbetar på liknande vis i vissa frågor för att uppnå gemensamma mål.

Samtidigt är det också intressant hur intervjupersonerna menar att de långtidsarbetslösa som deltar i arbetsmarknadsinsatser och/eller den kommunala arbetsmarknadspolitiken inte har tillräckliga insikter eller självkänsla för att ställa krav och önskemål, intervjupersonen ovan berättar att det dessutom är så att de arbetslösa inte vågar att ställa krav på grund av rädslan

att förlora sitt bistånd. Detta kan begripliggöras genom Goffman (2014) där man kan se hur brukarna inte är beredda på att spela sin roll på scenen. Utifrån Goffman (2014) kan man även se hur pseudoregissören, det vill säga socialarbetaren uppfattar att de arbetslösa spelar en roll där de uppvisar en konformitet till det manus socialarbetaren utformar vilket i sin tur erkänner rollen som pseudoregissör. Samtidigt som det finns regler, rutiner och lagar som fastställer den arbetslöses medverkan och påverkan i sin planering mot självförsörjning kvarstår det situationer där den arbetslöse spelar en roll som inte reflekterar dessa förhållningssätt. Enligt Goffman (2014) spelar individer en roll på frontstage i syfte att förmedla en viss bild eller för att få en gynnsam position eller en positiv effekt av sin omgivning. De arbetslösas konformitet kan bero på två saker, att hen spelar en roll just i syfte för att uppnå en upplevd gynnsam effekt eller att brukaren helt enkelt inte vet om vilka rättigheter som hen har.

En annan reflektion som intervjupersonerna har över tillämpningen och effekterna av arbetsmarknadsinsatser är att man ibland har fel fokus i arbetet med långtidsarbetslösa. Intervjupersonerna framför att det ibland är så att man gör arbetet med att få en långtidsarbetslös person i sysselsättning alldeles för omständigt genom att man endast fokuserar på närområden och den egna kommunen. Genom att lägga omfattande resurser på att sysselsätta en person som har erfarenhet eller utbildning i ett specifikt yrkesområde som inte är väletablerat i ens geografiska närområde anser intervjupersonen nedan att man slösar med både kommunens och den arbetslöses resurser men att man även försvårar det för den arbetslöse att återvända till arbete.

“... Det finns en långtidsarbetslöshet som jag ser har fastnat. Och då måste man börja fundera på varför dem har fastnat. Kanske att jobb kan finnas om jag är mobil. Grejen är att vi alldeles för ofta ser på världen från vår egna lilla hörna här och nu i närområdet.”

Intervjupersonen framför även att den kommunala arbetsmarknadspolitiken inte förhåller sig till geografisk omställning på samma vis som den statliga där det ställs högre krav på att arbetslösa ska förflytta sig för att få ett jobb, eller med andra ord utifrån Goffman (2014) att få brukaren att spela i en annan pjäs. Utöver det återger intervjupersonen hur hen i sitt arbete

ofta för en dialog med sina brukare om hur en eventuell flytt kan vara en god möjlighet för att komma i sysselsättning och förbättra sin livskvalitet i övrigt. Utifrån Goffman (2014) kan man se hur regissören hos de olika huvudmännen bedrivande arbetsmarknadspolitik, stat och kommun har valt att författa olika manus för vilka krav som ställs på arbetslösa och i utsträckning hur de arbetslösa ska spela i pjäsen. Man kan därför se hur den statliga arbetsmarknadspolitiken har en regissör och den kommunala har sin egna, dessa regissörer återfinns och arbetar parallellt. Huvudmännen har alltså olika policy för hur arbetsmarknadspolitiken ska bedrivas samtidigt som de har gemensamma sysselsättningsmål. Intervjupersonen ovan använder sig av vad Lipsky (2010) kallar för sitt professionella handlingsutrymme för att kringgå den kommunala policyn genom att ha en dialog med sina brukare om eventuella förflyttningar men för att samtidigt på det viset uppnå de gemensamma målet.

Intervjupersonerna berättar även att tillämpningen och effekterna av arbetsmarknadsinsatserna påverkas mycket av hur mycket utrymme socialarbetaren har att jobba närmare brukaren. Intervjupersonerna menar att utfallet av arbetsmarknadsinsatserna och hur arbetsmarknadsinsatserna tas emot av brukaren beror mycket på hur kontakten och relationen ser ut med socialarbetaren, att man exempelvis har reguljära uppföljningar och utvärderingar men även att man bygger upp en relation där avgörande omständigheter kan uppdagas och bearbetas för att kunna arbeta med insatsen på bästa sätt.

“Ja asså det man skulle egentligen önskat är ju att man kan jobba närmare individen också. Det ser man ju i vår organisation att man har hand om kanske 60 70 individer, det blir ju väldigt svårt att jobba nära individen då. Så jag tror att för att ha en bra kännedom om personen och för att ha det så måste man träffas ofta. Man måste ha reguljära uppföljningar och då måste man jobba med en väldigt liten klick människor i taget.”

Intervjupersonerna exemplifierar även med att eventuell missbruksproblematik kan uppdagas eller att brukaren inte upplever att en eventuell praktikplats eller insats passar och att då insatsen och brukarens planering till självförsörjning revideras. Utifrån Lipsky (2010) ställs

socialarbetaren som gräsrotsbyråkrat i denna situationen inför ett dilemma mellan att följa verksamhetens policy och mellan att låta den arbetslösa påverka sin planering på ett sätt som kan vara oförenligt med verksamhetens mål om att komma ut i självförsörjning så fort som möjligt. Majoriteten av intervjupersonerna lyfter vikten av att som socialarbetare bygga relationer och samarbeta med sina brukare, samtidigt finns det organisatoriska ramar som förutsätter att policy följs. Kombinerar man istället Goffman (2014) teori med Lipsky (2010) ser man ett växelspel mellan att socialarbetaren följer ledningens manus och mellan att som professionell tillämpa sin kunskap och erfarenhet och på det viset införliva det i organisationens policy.

Samtidigt som samtliga intervjupersoner håller med varandra om att arbetsmarknadsinsatser inom kommunal regi behövs finns det en del skillnader i vem man tycker ska ansvara för arbetsmarknadspolitiken. En del ställer sig mer positiva till att kommunen har ett större ansvar för arbetsmarknadspolitiken medan andra tycker att verksamheten för arbetsmarknadsinsatser skulle förstatligas. Mycket av detta grundar sig i intervjupersonernas upplevda brister i kommunikation och brist i samverkan mellan huvudmännen och de olika myndigheterna som bedriver arbetsmarknadspolitik.

En intervjuperson exemplifierar med Danmark där hen bedömer arbetsmarknadspolitiken vara mer effektiv på grund av att den inte är uppdelad mellan så många myndigheter som den är i Sverige med flera myndigheter med olika huvudmän.

“Det har vi, det finns rätt mycket men jag tror rätt mycket på att man skulle behöva kunna göra det annorlunda. Det finns till exempel körkortsutbildningar men en del av insatserna skulle behöva bli billigare, det som finns där ute är kanske kostsamt. Jag skulle vilja se på riksfronten en sammanslagning av arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsförvaltningar, vad gäller det jag gör, den delen. Danmark har detta, de har inte flera myndigheter utan de har bara en.”

Intervjupersonen talar i detta sammanhang om kompetenshöjande verksamhet där hen upplever att man i Sverige har tappat den nationsövergripande kompetenshöjande

verksamheten med bland annat datorteknik. Flera av intervjupersonerna anser att övergripande kompetenshöjande verksamheter hade varit ett mer effektivt sätt att arbeta med långtidsarbetslösa men att det även hade haft en dubbel positiv verkan genom att rusta personer som vill skifta sysselsättning från sin nuvarande till en annan.

“Ja det är det men idag är vi vassare på det men idag skulle jag vilja se mer samordnade insatser, hittar man gemensamt syfte med att förhöja kompetensen eller få ut folk i jobb, vi ska få folk som är dugliga till jobb. Då skulle det vara samlat, jag tycker vi missar den här gruppen jobbskiftare om man säger så, om man till exempel har ett jobb som man inte vill ha men som har kompetens för ett annat jobb. Dom har vi väldigt lite resurser för i denna staden. Och arbetsförmedlingen säger att du får klara dig själv för du har ju ett jobb, du jobbar på städbolag fastän du har en annan kompetens att göra något annat. Ja men jag kommer ju inte in...”

Det intervjupersonen ovan bedömer som effektivt med arbetsmarknadsinsatser är kompetenshöjande verksamheter syftande till att rusta personer till yrken där det finns behov av arbetskraft, denna åsikt delas av majoriteten av de intervjuade socialarbetarna. Genom att intervjupersonen påvisar dagens motsatta situation där den kompetenshöjande delen av arbetsmarknadspolitiken inte erbjuds en större grupp samt att den är uppdelad mellan olika huvudmän med olika policy lyfts utrymmet till förbättring i arbetet. Den enskilde socialarbetarens roll enligt regissörens manus i den arbetsmarknadspolitiska pjäsen utifrån Goffman (2014) begreppsapparat blir tydlig i det att intervjupersonen på den bakre scenen uttrycker en önskan på om hur hen hade velat agera annorlunda och påverka den arbetsmarknadspolitiska agendan samtidigt som hen inte har möjlighet att göra det bortom sin egna jurisdiktion och det av ledningen författade manuset för socialarbetare på en kommunal arbetsmarknadsförvaltning.

Socialarbetarna resonerar om förutsättningarna för arbetet med arbetsmarknadsinsatser i detta avsnitt i förhållande till bland annat egenskaper hos brukaren, individanpassning och arbetsbelastning. Utifrån Goffman (2014) kan man se i socialarbetarnas utsagor hur de ser på sin interaktion med brukare men även sitt förhållningssätt gentemot sin arbetsplats där de

spelar en roll i en pjäs som de i viss utsträckning motsätter sig. Utifrån empirin framgår dock hur socialarbetarna också bemöter denna meningsskillnad genom att använda sitt handlingsutrymme enligt Lipsky (2010). Detta genom att hitta arbetsätt och vägar inom sitt handlingsutrymme som möjliggör ett effektivt arbete oberoende av de förutsättningar som finns. Exempelvis tar socialarbetarna upp hur de för diskussioner om förflyttning av brukare till annan ort, individanpassning av insatser eller hur man bedriver ett utvärderande arbete i syfte att förbättra kvaliteten och effektiviteten av arbetsmarknadsinsatser. Slutligen kan man säga att oberoende av vilka förutsättningar som socialarbetarna återger att de har så berättar de även återkommande om hur de bemöter dessa genom sin expertis och handlingsutrymme för att överkomma olika hinder.

Avslutande diskussion

Långtidsarbetslösheten i Sverige är på framfart och har varit det under många år samtidigt som sättet detta hanteras av samhället är genom arbetsmarknadsinsatser vilka i sin tur utförs av socialarbetare. Kommunala arbetsmarknadsinsatser är de insatser som främst riktar sig till och mottas av långtidsarbetslösa och i bakgrund mot detta är det av vikt att se hur insatsernas utförare reflekterar över och bedömer insatserna. I mitt insamlade av data har jag försökt få en djupare förståelse för hur utövarna av den kommunala arbetsmarknadspolitiken själva reflekterar över kommunens insatser samt vad de bedömer vara effektivt och vad som inte bedöms vara effektivt.

Mitt resultat visar på att socialarbetarna som arbetar med arbetsmarknadsinsatser riktade till långtidsarbetslösa reflekterar över vikten av den enskilde socialarbetarens tålamod, samarbete, samverkan, holistiska perspektiv samt relationsskapande arbete för kommunala arbetsmarknadsinsatser. Vidare framgår ur resultatet hur socialarbetarna upplever att de inte har de nödvändiga resurserna i form av tid, organisatoriska ramar och vissa tillgängliga insatser för att genomföra sina arbetsuppgifter på bästa sätt. Socialarbetarna reflekterar även över hur de arbetsmarknadsinsatser de arbetar med inte är tillräckligt anpassade till dagens arbetsmarknad och hur det rådande arbetet och tillämpandet av arbetsmarknadsinsatser i vissa fall bidrar till att pacificera långtidsarbetslösa. Utöver det pekar resultatet på att

socialarbetarna inte bedömer att kommunala arbetsmarknadsinsatser i tillräcklig omfattning erbjuds gruppen långtidsarbetslösa med missbruksproblematik. De flesta socialarbetare framförde att arbetsmarknadsinsatser kan effektiviseras genom att de i större omfattning förbereder brukare för arbetsmarknaden samt genom en bättre samverkan med andra myndigheter och sjukvård. Utöver det reflekterade de flesta socialarbetare över hur det relationsskapande arbetet och en omfattande kartläggning över långtidsarbetslösas situation är nödvändig för att arbetsmarknadsinsatser ska vara framgångsrika i att få personer till självförsörjning. Vissa socialarbetare framförde hur arbetet med långtidsarbetslösa behöver ta mer tid än vad den kommunala arbetsmarknadspolitiken tillåter genom att låta processen ta längre tid men att de lösningar som nås blir mer hållbara. Resultatet visar också att en del av socialarbetarna lyfte fram hur ett utvärderande arbete med arbetsmarknadsinsatser ofta saknas eller är otillräckligt och hur det är nödvändigt att utvärdera de arbetssätt och insatser som fungerar och som inte fungerar.

Med hjälp av Lipsky (2010) kan man se hur mycket av de reflektioner socialarbetarna hade över arbetet med kommunala arbetsmarknadsinsatser handlade om hur de som enskilda gräsrotsbyråkrater kan påverka arbetet och tillämpa insatserna på ett sätt som är mer individanpassat och därför mer effektivt för att få ut långtidsarbetslösa till sysselsättning. Socialarbetarna i egenskap av att vara gräsrotsbyråkrater nämner även hur de genom sin direktkontakt med brukarna även kan skapa mer hållbara lösningar och höja livskvaliteten för sina brukare. Goffman (2014) dramaturgiska begreppsapparat begripliggör även hur socialarbetarna inom den kommunala arbetsmarknadspolitiken förhåller sig till de arbetssätt och riktlinjer som finns inom organisationen men hjälper även att belysa den komplexitet interaktionen mellan socialarbetaren, brukarna samt ledningen inbegriper. Ett begrepp som frambringades i arbetet är pseudoregissören som bidrar till att begripliggöra hur gräsrotsbyråkraten enligt Lipsky (2010) använder sig av sitt handlingsutrymme i förhållande till de dramaturgiska begreppen från Goffman (2014). Begreppet pseudoregissör begripliggör socialarbetarnas sätt att genom sitt handlingsutrymme överta kontrollen över sitt egna och brukarnas manus på både den främre men även den bakre scenen och därigenom påverka arbetet med arbetsmarknadsinsatser. Pseudoregissören kan styra upp brukarnas agerande på ett mer konkret sätt än vad begreppet handlingsutrymme inrymmer och på det viset synliggöra

hur de påverkar sin omgivning och arbetssätt. En intressant framtida forskningsriktning hade varit att med hjälp av begreppet pseudoregissör ytterligare belysa på vilka sätt man hade kunnat förbättra kommunal arbetsmarknadspolitik och belysa de brister som finns i de kommunala verksamheterna. Det är av vikt att arbetsmarknadsinsatser och dess effekt belyses ur olika synpunkter då dessa är det sätt som i stor omfattning syftar till att motverka långtidsarbetslöshet

Som tidigare nämnt i metodavsnittet består den kvalitativa intervjumetoden enligt Rapley (2007) av två traditioner, intervjudata som resurs och intervjudata som ämne. Det som har presenterats i detta arbete är intervjudata och det kan vara problematiskt att se ifall den datan som framkommit skapats i just intervjusituationen eller ifall den faktiskt avspeglar intervjudata personernas uppfattning av verkligheten utanför intervjun. I förhållande till att Goffman (2014) använts i analysen av datamaterialet kan man även se intervjusituationen som en slags backstage för intervjudata personerna att uttrycka sina tankar och hur närvaron på backstage kan påverka det som uttalats av intervjudata personerna. Likväl kan datan tolkas på båda sätt då det inte går att sakligt påvisa vilken av traditionerna som är dominerande i detta arbete.

Referenslista

Arbetsförmedlingen (2021) Fler är arbetslösa längre.

[<https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=8C4D5B0B19547921#:~:text=Antalet%20arbetsl%C3%B6sa%20forts%C3%A4tter%20att%20minska,%20mer%20%C3%A4n%20tv%C3%A5%20%C3%A5r.&text=Andelen%20%C3%A5ngtidsarbetsl%C3%B6sa%20av%20samtliga%20inskrivna%20arbetsl%C3%B6sa%20%C3%B6kar%20och%20n%C3%A4rmar%20sig%2050%20procent>] hämtat 22/12/20.

Bjørsted, Erik, Elva Bova & Signe Dahl (2016). Lessons Learnt from the Nordics: How to Fight Long-term Unemployment. *Intereconomics/Review of European Economic Policy*, Vol. 51(3), 172-78.

Benda, Luc, Ferry Koster & Romke, van der Veen (2018). Contextualising institutional complementarity. How long-term unemployment depends on employment protection legislation, active labour market policies and the economic climate. *International Journal of Social Welfare*, Vol. 27(27) 258-269. [3]

Card, David, Jochen Kluge & Andrea Weber (2010) Active labour market policy evaluations: A meta-analysis. *The Economic Journal*, Vol. 120(548), 452-477.

Filges, Trine, Geir, Smedslund, Anne-Sofie, Knudsen & Anne-Marie, Jørgensen (2015). Active Labour Market Programme Participation for Unemployment Insurance Recipients: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews*, Vol 11 (1) 1-342.

Folkhälsomyndigheten (2020) Långtidsarbetslöshet.

[<https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/langtidsarbetsloshet/#:~:text=Skillnaden%20i%20%2C83%A5ngtidsarbetsl%C3%B6shet%20mellan%20personer,procentheter%20till%20%2C8%20procentheter.&text=De%20h%C3%B6gsta%20v%C3%A4rderna%20under%20perioden,och%204%2C9%20procent%202018>] hämtat 220120.

Fossati, Flavia, Fabienne, Liechti & Anna Wilson (2021) Participation in labour market programmes: A positive or negative signal of employability? *Acta Sociologica*, Vol 64 (1) 70-85.

Goffman, Erving (2014) Jaget och Maskerna, En studie om vardagslivets dramatik. Stockholm: Studentlitteratur

Ingold, Jo (2020) Employers' perspectives on benefit conditionality in the UK and Denmark. *Social Policy & Administration*, Vol 54 (2) 236-249.

Kvale, Steinar (2014) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur

Lipsky, Michael (2010) *Street-Level Bureaucracy, Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage foundation

Miyamoto, Hiroaki & Nujin, Suphaphiphat (2021). Mitigating Long-term Unemployment in Europe. *IZA Journal of Labor Policy*, Vol 11(1), 277-297 [11:3]

Panican, Alexandru & Rickard, Ulmestig (2019). Vad är nytt? kunskapssammanställning av kommunal arbetsmarknadspolitik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, Vol. 25(3-4), 108-128. [6].

Rapley, Tim (2007) *Interviews*. I Clive, Seale, Giampietro, Gobo, Jaber, Gubrium & David, Silverman (red.) *Qualitative Research Practice*. London: Sage.

Ryen, Anne (2007) *Ethical issues*. I Clive, Seale, Giampietro, Gobo, Jaber, Gubrium & David, Silverman (red.) *Qualitative Research Practice*. London: Sage.

Statistiska centralbyrån (2021). Stora skillnader i arbetslöshet mellan utrikes och inrikes födda.

[<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-1-a-kvartalet-2021/#:~:text=Antalet%20%C3%A5ngtidsarbetsl%C3%B6sa%20>] hämtat 220120.

Silverman, David (2017) *Doing Qualitative Research*. London: Sage.

SOU 2021:5. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen.

Van Berkel, Rik & Eva, Knies (2018) The frontline delivery of activation: workers' preferences and their antecedents. *European Journal of Social Work*, Vol 21 (4) 602-615.

Van Berkel, Rik & Paul Van der Aa (2015) New Welfare, New Policies: Towards Preventive Worker-Directed Active Labour-Market Policies. *Journal of social policy*, Vol 44 (3) 425-442.

Ulmestig, Richard (2020) *Gränser och variationer –en studie om insatser inom kommunal arbetsmarknadspolitik*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Vooren, Melvin, Carla, Haelermans, Wim, Groot, Henriette, Brink (2019). The effectiveness of active labor market policies: A meta-analysis. *Journal of Economic Surveys*, Vol. 33(1), 125-149.

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Intervjuguide

Frågor avseende förhållningssätt gentemot arbetsmarknadsinsatser.

1. Hur kommer det sig att ni arbetar med arbetsmarknadsinsatser?
2. Vad menas med arbetsmarknadsinsatser?
3. Hur jobbar du med arbetsmarknadsinsatser?
4. Vad skulle hända om det inte skulle finnas kommunala arbetsmarknadsinsatser?
5. Hur jobbar du med långtidsarbetslösa personer?

Frågor avseende reflektion över tillämpning och effekter av arbetsmarknadsinsatser.

1. Vad tycker du om arbetsmarknadsinsatser?
2. Tror du att det finns bättre sätt att arbeta med långtidsarbetslösa personer?
3. Vad tror du fungerar bäst med arbetsmarknadsinsatser?
4. Vad tror du inte fungerar med arbetsmarknadsinsatser?
5. Vilka effekter tror du arbetsmarknadsinsatser har?

Frågor avseende effektiviteten av arbetsmarknadsinsatser.

1. Är det viktigt att arbetet med arbetsmarknadsinsatser är effektivt?
2. Vad gör en arbetsmarknadsinsats effektiv?
3. Är arbetsmarknadsinsatser som ni arbetar med effektiva?
4. Hur hade du velat jobba med arbetsmarknadsinsatser riktade mot långtidsarbetslösa?
5. Hur arbetar man med arbetsmarknadsinsatser på ett effektivt vis?

Övriga frågor.

1. Har du några frågor eller synpunkter?
2. Vad är dina synpunkter på långtidsarbetslöshet och lösningar på långtidsarbetslöshet som samhällsproblem?
3. Vad kan göras annorlunda i den kommunala arbetsmarknadspolitiken?